

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1905.   Andra Kammaren.   N:o 14.

Fredagen den 24 februari.

Kl. $\frac{1}{2}$ 3 e. m.

§ 1.

Justerades protokollet för den 17 innevarande februari.

§ 2.

Föredrogos hvar för sig Kungl. Maj:ts å kammarens bord hvilande propositioner till Riksdagen; och hänvisades därvid till lagutskottet Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse af vissa paragrafer i förordningen om lands-ting den 21 mars 1862.

Till statsutskottet öfverlämnades häruppå Kungl. Maj:ts propositioner:

angående pension å allmänna indragningsstaten åt e. o. vaktmästaren hos länsstyrelsen i Stockholms län Jöns Ohlson; och

angående brobyggnad öfver Lule älf vid Trångforsen.

§ 3.

Efter föredragning af de på kammarens bord hvilande motionerna hänvisades herr *J. E. Biesërts* motioner, n:is 211 och 212, till konstitutionsutskottet samt herr *J. T. Larssons* i Lund motion, n:o 213, till statsutskottet.

§ 4.

Vidare föredrogos, men bordlades åter statsutskottets utlåtanden n:is 7, 18 och 19 samt lagutskottets utlåtanden n:is 13, 14, 15, 16, 17 och 18.

§ 5.

Justerades protokollsutdrag.

§ 6.

Till bordläggning anmäldes:

lagutskottets utlåtanden:

n:o 19, i anledning af väckt motion angående bättre tillgodo-seende af personlighetsprincipen vid prästval m. m.; och

n:o 20, i anledning af väckt motion om ändring af 18 kap 16 § strafflagen; samt

Andra Kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande, n:o 1, angående väckt motion om ändring af 10 § förordningen angående försäljning af vin, maltdrycker m. m.

§ 7.

Följande nya motioner afgåfvos, nämligen af:

herr *G. Elowson*, n:o 214, angående ändring af 31, 49 och 53 §§ regeringsformen samt 6, 7, 8, 10, 11, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 25, 27, 28 och 38 §§ riksdagsordningen äfvensom förslag till öfvergångsstadganden i riksdagsordningen;

herr *E. Räf*, n:o 215, om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående revision af instruktionen för landshöfdingarne i rikets län;

herr *C. J. Öberg*, n:o 216, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändring i vissa delar af lagen angående väghållningsbesvärets utgörande på landet den 23 oktober 1891; och

herr *J. Ericsson* i Vallsta, n:o 217, om ändring af 37 och 75 §§ riksdagsordningen.

Dessa motioner blefvo på begäran bordlagda.

§ 8.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr <i>C. F. Vahlquist</i>	under 3 dagar fr. o. m. den 25 febr.
» <i>J. E. Ericsson</i> i Ahlberga	» 4 » » 1 mars
» <i>G. Tamm</i>	» 5 » » 27 febr.
» <i>A. P. Risberg</i>	» 6 » » 27 »
» <i>W. Andersson</i> i Bråborg...	» 4 » » 25 »
» <i>C. A. Trolle</i>	» 8 » » 25 »
» <i>A. Ekman</i>	» 3 » » 27 »
friherre <i>F. C. K. Barnekow</i> ...	» 8 » » 25 » och
herr <i>C. R. Johansson</i> i Jönköping	» 6 » » 27 »

Härefter åtskildes kammarens ledamöter kl. 2,50 e. m.

In fidem

Herman Palmgren.

Lördagen den 25 februari.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

Justerades protokollet för den 18 innevarande februari.

§ 2.

Efter föredragning af de på kammarens bord hvilande motionerna hänvisades:

herr *G. Elowsons* motion, n:o 214, till konstitutionsutskottet;herr *E. Råfs* motion, n:o 215, till kammarens tillfälliga utskott n:o 5;herr *C. J. Öbergs* motion, n:o 216, till särskilda utskottet; ochherr *J. Ericssons* i Vallsta motion, n:o 217, till konstitutionsutskottet.

§ 3.

Föredrogos, men bordlades åter lagutskottets utlåtanden n:is 19 och 20 samt Andra Kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande n:o 1.

§ 4.

Till afgörande förelåg bevillningsutskottets betänkande n:o 10, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående förbud mot permanenta utskänkningsrättigheters utöfvande å kronans mark eller å väg, gata eller annan allmän plats.

I en inom Första Kammaren väckt motion, n:o 13, hade herr *K. G. Bildt* hemställt, att Riksdagen ville besluta att i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla om sådan ändring i kungl. förordningen af den 24 maj 1895, att permanenta utskänkningsrättigheter ej

*Ang.
förbud mot
permanent
utskänknings-
rättigheters
utöfvande å
kronans mark
m. m.*

Ang.
förbud mot
permanenta
utskänknings-
rättigheters
utöfvande å
kronans mark
m. m.
(Forts.)

finge utöfvas å kronans mark eller å väg, gata eller annan allmän plats.

Utskottet hemställde, att förevarande motion icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Reservationer hade emellertid afgifvits:

af herr *Beckman*, som ansett, att utskottet bort hemställa, att Riksdagen ville i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t måtte för Riksdagen framlägga förslag om sådan ändring i Kungl. Maj:ts nådiga förordning angående villkoren för försäljning af brännvin och andra brända eller destillerade spirituösa drycker af den 24 maj 1895, att rättighet till utskänkning af sådana drycker icke måtte — utöfver redan befintliga utskänkningsrättigheter — medgifvas å staten tillhörig mark; samt

af herrar *Jansson* i Krakerud, *Ericsson* i Ofvanmyra och *Höjer*, hvilka instämt med herr *Beckman*.

Utskottets hemställan upplästes, hvarefter ordet begärdes af:

Herr *Pettersson* i Södertälje, som yttrade: Herr talman, mina herrar! Denna motion hade enligt min tanke förtjänat en bättre behandling än den, som utskottet bestått densamma. Motionären har utgått från att stat och kommun framför andra böra verka för allt, som kan befordra nationens uppfostran till nykterhet och sedlighet. Det synes, som om man knappt skulle kunna göra någon invändning mot riktigheten af denna sats. Icke heller kan man väl bestrida riktigheten af motionärens påstående, att det hos oss ymnigt florende utelifvet just icke är ägnadt att befordra nationens uppfostran till sedlighet och nykterhet, liksom man väl också får medgifva, att statens och kommunernas benägenhet att frikostigt understödja detta utelif genom upplåtelse af mark är ägnadt att i hög grad bidra till dess fortvaro. Det synes därför, som om motionären skulle hafva rätt, när han kommer till den slutsatsen, att staten och kommunerna icke vidare böra lämna utskänkningsrörelsen ifrågavarande förmån.

Bevillningsutskottet vill emellertid icke vara med härom. Utskottet går visserligen så långt, att utskottet anser sig böra »betona önskvärdheten af att statens mark för framtiden icke utan vägande skäl upplåtes till plats för utöfvande af, särskildt permanenta, rättigheter till utskänkning af brännvin och därmed likställda drycker.»

Men om man verkligen anser, att det är oriktigt af staten och kommunerna att på detta sätt understödja utskänkningsrörelsen, är det svårt att förstå, hvilka vägande skäl skulle kunna anföras för undantag från regeln. Men man inser, hvad utskottet menar,

om man läser ytterligare ett par rader af betänkandet. Där säges: »Härjämte vill utskottet beträffande nu förefintliga utskänkningsrättigheter af här ifrågavarande slag framhålla vikten af att statsverkets intresse af en i hvarje fall skäligen godtgörelse för markupplåtelsen behörigen tillvaratages.» Motionären har i förbigående antydt, att staten för närvarande får en mycket ringa ersättning för den mark, som upplåtes för utskänkingsrörelse, och utskottet har genast tagit fasta härpå och liksom gjort en hufvudsak däraf, att, om utskänkningsrätt upplåtes på kronans mark, staten bör kräfvä en ordentligt tilltagen ersättning för marken. Det synes mig emellertid vara en karrikatyr af motionärens tanke, som utskottet här åstadkommit, och jag föreställer mig, att motionären icke är synnerligen tacksam för denna förvanskning af hans framställning.

Däremot vill jag gifva utskottet rätt i den anmärkning, utskottet gjort därom, att det icke torde vara riktigt att göra någon inskränkning i de rättigheter, som för närvarande utöfvas på kronans mark. Men det förvånar mig, att icke ens någon reservant inom utskottet funnit sig kunna biträda motionärens hemställan i den senare delen, d. v. s. hans förslag, att utskänkning icke heller skulle få äga rum å väg, gata eller annan allmän plats. Det synes mig, som om de skäl, motionären anført för detta förslag, äro tillräckligt talande för att han skulle hafva fått åtminstone något understöd inom utskottet. Nu säger utskottet visserligen, att rättighet till utskänkning på gata och annan allmän plats icke meddelas på grund af brännvinsförsäljningsförordningen, utan lämnas af vederbörande lokala myndigheter i kraft af ordningsstadgan för rikets städer. Ja, detta är mycket sant, men det är icke något hinder för att man i brännvinsförsäljningsförordningen inför förbud mot meddelande af tillstånd till sådan utskänkning, liksom man för några år sedan meddelade det bekanta varietéförbudet. Äfven detta var en sak, som förut icke omtalades i brännvinsförsäljningsförordningen, men hvaremot ett förbud infördes i densamma. Då emellertid motionärens förslag i denna punkt icke vunnit understöd ens hos reservanterna i utskottet, skall jag för min del icke tillåta mig att framställa något yrkande på bifall till förslaget härutinnan.

Som bekant, har motionen redan fallit i Första Kammaren, och det gäller således här endast den frågan, huruvida man skall kunna åstadkomma en opinionsyttring eller icke. Jag vill emellertid hemställa till Andra Kammaren, huruvida icke kammaren skulle vara villig att afgifva en sådan opinionsyttring. Man har i tidningarna sett och man och man emellan hört sägas, att denna motion skulle vara något så särskildt märkvärdigt, något nästan orimligt. Jag har svårt att fatta detta. Det är ju redan nu förbjudet för åtskilliga ämbets- och tjänstemän att befatta sig med brännvinsbränning och brännvinsförsäljning, liksom i lag förbud meddelats mot brännvinsbränning på kronojord, med undantag af sådan jord, som

*Ang.
förbud mot
permanent
utskänknings-
rättigheters
utöfvande å
kronans mark
m. m.
(Forts.)*

Ang.
 förbud mot
 permanenta
 utskänknings-
 rättigheters
 utföfvande å
 kronans mark
 m. m.
 (Forts.)

innehafves under stadgad åborätt. Kronan har meddelat förbud för en del ämbets- och tjänstemän att taga befattning icke allenast med brännvinsbränning, utan äfven med försäljning och utskänkning af brännvin, men förbudet beträffande kronojord gäller blott i fråga om brännvinsbränning. Det synes då endast vara en åtgärd af konsekvens, att man äfven förbjuder försäljning af brännvin på kronojord.

Jag får rättvisligen erkänna, att man under de senare åren bland den stora allmänheten blifvit mera benägen att erkänna betydelsen af verksamheten för nykterhetens främjande. Det är högst få, som nu våga principiellt uttala sig mot den tanken, att staten och kommunerna böra göra hvad de kunna för att främja denna verksamhet. Men när det gäller att öfvergå från ord till handling, när det gäller att taga ett enda litet positivt steg, då har ännu icke den allmänna meningen just blifvit så mycket bättre, då finnas tusen svårigheter, då får man höra alla de obotfärdigas förhinder. Nu är det visserligen sant, att i detta fall kammaren till följd af medkammarens afslag väl icke genast kan skrida till något slags handling. Men det kunde i alla fall blifva en opinionsyttring, som skulle kunna gifva anledning därtill, att motionen återkomme ett annat år, och det skulle väl kunna hända, att vi då så småningom kunde få Första Kammaren med oss på detta steg, hvilket icke är så stort, att det borde erbjuda några synnerliga betänkligheter.

Herr talman! Ehuru jag helst skulle vilja yrka bifall till motionen i en något större utsträckning, än reservanterna hafva gjort, skall jag inskränka mig till att hemställa om bifall till den vid betänkandet fogade reservationen.

Häruti instämde herrar *Ström* i Transtrand och *Sjöberg*.

Herr Waldenström: Herr talman, mina herrar! Jag tycker för min del, att de, som nu reserverat sig mot utskottets betänkande, gärna hade kunnat instämma i den föreliggande motionen. Ty denna motion begär i själfva verket ingenting, som man skulle kunna beteckna såsom för mycket. Det är fråga om förbud för idkande af permanent utskänkning, och hvarför icke äfven tillfällig utskänkning, på mark eller plats, som tillhör kronan. Detta är icke för mycket begärtdt. Om man t. ex. kommer till London, så finner man, att i ingen enda af stadens stora magnifika parker förekommer eller ens får förekomma utskänkning af spritdrycker, vare sig brännvin, vin eller öl. Och detta går an i en sådan stad som London, där invånarnes antal i det närmaste är lika stort som i hela Sverige. Kommer man öfver till Liverpool, så ser man i den stadens stora och eleganta parker icke spår till någon rusdrycksutskänkning, och man sätter icke i fråga, att något sådant skulle få förekomma. Kommer man till New-York i den stora väldiga

Central park, så finnes icke heller där spår af någon rusdrycks-utskänkning. Jag kan få lemonad, kaffe, té, varm och kall mjölk eller dylikt, men inga rusdrycker. Kommer man till Chicago med dess stora parker, Lincoln park och Jackson park m. fl., så är förhållandet där alldeles detsamma. Likaledes i San Francisco; i dess magnifika park, Golden Gate park, förekommer icke något spår af rusdrycksförsäljning. Jag kan icke få så mycket som ett glas vin, utan endast kaffe, té och mjölk, och detta fastän Kalifornien är ett ganska stort vinproducerande land. Vore det då för mycket begärdt, att man här i Sverige skyddade våra parker från rusdrycks-utskänkning, åtminstone för så vidt dessa parker tillhöra stat eller kommun? I de länder, där de af mig berörda städerna ligga, förundrar man sig också öfver att sådan rusdrycksutskänkning får existera i Sverige. När därför svenskar komma öfver till Amerika och uppföra sig på svenskt manér, väcker det också en allmän harm och förstämning. Man frågar, om det verkligen går så till i Sverige. Det hade därför varit väl, om reservanterna tagit steget fullt ut och kraftigt instämt i motionen. Men då så ej skett, kan från min sida naturligtvis icke något annat yrkande ifrågakomma än på bifall till reservanternas förslag. Jag skall dock be att beträffande utskänkning på gata få tillägga några ord.

Utskottet säger: »Effekten ur nykterhetssynpunkt af det ifrågasatta förbudet blefve därför säkerligen ganska ringa, såvida detsamma icke vore afsedt att gälla all utskänkning af spritdrycker i det fria, något som torde kunna anses ligga i motionens ord: 'å väg, gata eller annan allmän plats'.»

Är det så, att ett nöjesetablissemang med utskänkingsrättigheter äger och disponerar en trädgård, må den då idka utskänkning där, men må gatan vara fridlyst därifrån. Utskottet säger, att detta ur nykterhetssynpunkt har liten betydelse. Ja, men utskottet tänker då icke på hvilken betydelse det har för den stora allmänheten, som passerar förbi sådana platser. Är det då af ingen betydelse att få gå på Stockholms stads gator utan att blifva generad af rusdrycksförsäljning midt på trottoarerna, eller att slippa höra de råheter i tal och de speglosor, som likt pilar kastas efter en, när t. ex. en person som jag går där förbi. Har icke den promenerande allmänheten några rättigheter i denna del, och skall det fortfarande vara tillåtet att smutsa ned våra gator med sådana saker? De, som vilja suppa, må hålla sig inne eller på gårdarne till de etablissemang, som servera spritdrycker, men allmänheten bör vara fri från att generas af sådant på gata eller torg. Det förhåller sig nu så med supseden i vårt land, att det snart sagdt knappast får finnas någon öppen plats, där icke utskänkning måste äga rum.

För kort tid sedan firades i Gäfle på isen af ungdom en iskarneval, där Konungens befallningshafvande gaf rättighet till utskänkning af vinglögge eller hvad nu den smörjan hette. Följden

*Ang.
förbud mot
permanenta
utskänkings
rättigheters
utföfvande å
kronans mark
m. m.
(Forts.)*

Ang.
förbud mot
permanent
utskänknings-
rättigheters
utöfvande å
kronans mark
m. m.
(Forts).

blef, att när iskarnevalen var slut, så var större delen af ungdomen plakat full och ställde till allehanda skandalösa uppträden på stadens gator. Är det rimligt, att supseden skall få fortgå på detta sätt, och har icke den nyktrare delen af allmänheten några anspråk, som också böra tillgodoses? Nu ha reservanterna icke upptagit detta motionärens förslag; men jag vill hoppas, att det skall komma igen en annan gång och då leda till ett annat resultat. Sedan Konungen gifvit befallning om att i våra skolor skall meddelas genom kristendoms läraren samt naturvetenskapsläraren undervisning om alkoholens skadliga inverkan på kropps- och själslifvet hos människan, skall man då icke kunna komma ett enda tuppfjät framåt, när det gäller att offentligt tillämpa dessa grundsatser? Om det ligger en smutshög utanför min dörr och luktar illa, måste jag naturligtvis taga bort den, ty det går icke för sig att svara människor, som gå förbi, att de kunna gå en annan gata. Men när det gäller krogar eller andra dylika inrättningar, då hjälper det icke, fastän många tusen människor falla offer för rusdrycks-handteringen i vårt land. Det *skall* helt enkelt vara, och anledningen därtill veta vi.

Jag skall, såsom sagdt, icke göra något annat yrkande än på bifall till reservationen, fastän jag icke är belåten med den, därför att den för litet griper in mot själfva hufvudsaken.

I detta anförande instämde herrar *Räf, Jonsson* i Hökhult, *Danielsson, Olsson* i Viken, *Anderson* i Hasselbol, *Hammarström, Lindgren* i Örebro, *Olsson* i See, *Eriksson* i Elgered, *Forssell, Sandin, Collvin, Jansson* i Edsbacken, *Berggren, Ericsson* i Ahlberga, *Sandquist, Hazén, Johansson* i Aflösa, *Johansson* i Jönköping, *Olsson* i Älfålsåsen, *Johansson* i Stora Mellby, *Lundell, Sundström* och *Risberg*.

Herr K. G. Karlsson i Göteborg: Det föreligger visserligen icke här något yrkande på bifall till motionen, men då den siste talaren ansett det önskligt, att utskottet hade tillstyrkt densamma, kan det ju då vara skäl att undersöka, hvad det i grund och botten är, som motionären åsyftar. Jag anser, att man får bättre reda på hvad motionären åsyftar, om man går till ett yttrande, som han hade, då han i Första Kammaren år 1903 försvarade en liknande motion, än hvad man får, om man läser den nu föreliggande motionen. Det hade under debattens lopp i Första Kammaren fällts det yttrande, att man i hufvudsak ej skulle vinna något genom bifall till motionen, då det alltid skulle finnas enskilda ägare af mark, som skulle upplåta denna till det bruk, som staten, ifall motionen blefve bifallen, skulle neka upplåta den till. Härpå svarade motionären: »Vore detta påstående absolut riktigt under alla förhållanden, skulle vi icke behöfva tala mycket om denna sak. Men just i afseende på de största utskänkningsställena

i Stockholm, just angående dessa Blanchs kafé, Berns salong, Strömparterren tror jag icke påståendet är giltigt, ty den mark de begagna är så dyrbar, att jag betviflar möjligheten för dessa att fortsätta affären, därest de icke genom tillmötesgående af staten eller kommunen finge disponera mark till ett så billigt pris. Det är häri jag tror sakens kärna och det mest aktuella i afseende å denna motion är att finna.» Detta var motionärens egna ord. Om vi ställa dem i förbindelse med hvad han yttrar i den föreliggande motionen, så finna vi bestyrkt, att det är speciellt mot stockholmsförhållandena han riktat sig. Han indelar nämligen de utskänkingsrättigheter, som det här är fråga om, i två grupper. Den ena af dessa grupper omfattar rättigheter, som utöfvas på spridda ställen i landsorten, och den andra gruppen utgör, såsom han säger, ett konglomerat i hufvudstaden och dess omedelbara grannskap. Han säger vidare, att den förra gruppen, den i landsorten, torde vara af mindre vikt, men att stockholmsgruppen har en helt annan och mera vidtomfattande betydelse. Hvad är det då, mina herrar, som motionären egentligen syftar på? Jo, han vill, att Riksdagen skall ordna eller, om icke ordna, så åtminstone på exceptionellt sätt ingripa i hufvudstadens utskänkingsförhållanden. Dessa anser jag för min del vara en angelägenhet, som det tillkommer Stockholms kommunala myndigheter att hålla reda på och icke Riksdagen. Ett beslut i öfverensstämmelse med motionärens syfte, sådant som han själf alldeles bestämdt har tecknat det, skulle från Riksdagens sida utgöra ett misstroendevotum mot Stockholms kommunala myndigheter för det sätt, hvarpå de ordnat utskänkingsförhållandena här i hufvudstaden. Jag tror icke, att Riksdagen i det afseendet bör uttala sig mer rörande hufvudstaden än rörande öfriga samhällen, där den i allmänhet låtit hvarje samhälle sköta sina egna affärer i detta afseende.

Gå vi så öfver till hvad reservanterna önska och yrka, så finna vi, att dessa rätt väsentligt begränsat hvad motionären yrkat. Efter att hafva uttryckt den meningen, att det vore riktigast och med statens värdighet mest öfverensstämmande, om utskänkning af starka drycker icke alls ägde rum på staten tillhörig mark, begära de, att Riksdagen skall skriva till Kungl. Maj:t i syfte, att rätt till utskänkning af bränvin och andra brända eller destillerade spirituösa drycker icke må utöfver redan befintliga utskänkingsrättigheter medgifvas å staten tillhörig mark. Detta är, hvad den förste talaren kallade en opinionsyttring, som man vill, att Riksdagen skall afgifva. För min del vill jag därvidlag hvarken afråda eller tillråda, men jag vill, att, då kammaren går att fatta beslut, den gör det med öppna ögon för den konsekvens, som ovillkorligen ligger i ett sådant uttalande, och hvad detta uttalande bör föra med sig. Om kammaren anser det vara ovärdigt, att utskänkning äger rum å kronans mark, då må kammaren äfven se till, att den utskänkning indrages, som äger rum i detta hus. Det

*Ang.
förbud mot
permanent
utskänkings
rättigheters
utöfvande å
kronans mark
m. m.
(Forts.)*

Ang.
förbud mot
permanenta
utskänknings-
rättigheters
utföfvande å
kvonans mark
m. m.
(Forts.)

må nu kammaren gärna göra för mig, men jag vill dock ha framhållit, att detta bjuder konsekvensen. Ty är det staten ovärdigt, att på dess mark utskänkning af dylika drycker äger rum, måste det vara Riksdagen ännu ovärdigare, att något sådant äger rum i dess egen byggnad. Alltså: vill man taga den konsekvensen, då må man rösta för reservationen. Vill man det ej, så får man följa utskottet.

Den ärade talaren från Gäfle sade, att man ej kunde komma ett tuppfjät framåt med afseende på sina yrkanden. Jag tror verkligen, att detta påstående dock är litet oberättigadt. Den förste talaren framhöll dock icke utan skäl, synes mig, att Riksdagen och äfven kommunerna i våra dagar visat mycket stort tillmötesgående gentemot nykterhetssträfvandena, och jag vill tillägga, att det är lyckligt, att de så göra. Då nykterhetsvännerna framkomma med yrkanden, om hvilka man verkligen kan vara öfvertygad, att de lönda saken till fromma, går man med därpå; men man bör icke förvåna sig mycket öfver om man, då tycke och smak i mångt och mycket äro så olika, icke låter den ena sidan alldeles ha afgörandet på alla punkter. Och det är i sådana punkter, där man kan anse, att af absolutisterna framställda yrkanden, om de bifölles, ej skulle varda till gagn. För min del är jag öfvertygad om att i vissa fall fordras restriktiva åtgärder för att kunna befrämja det arbete, som bedrifves och bör bedrifvas för att få folket nyktert, men den här föreslagna åtgärden anser jag icke vara nödvändig. Det resultat, som därmed kan vinnas, anser jag icke alls stå i proportion till hvad den egentligen afser.

För min del tror jag, som sagdt, att restriktiva åtgärder väl kunna behöfvas, men jag anser dock, att man säkrast och bäst gagnar denna sak på upplysningens och uppfostrans väg. Och när nykterhetsvännerna föreslå något sådant, har det förefallit mig, som om Riksdagen visat ganska stort tillmötesgående och mycket stor förståelse af detta arbetes betydelse. Jag tror därför, att man i viss mån kan tillbakavisa herr Waldenströms här gjorda, skarpa uttalande.

Herr Beckman: Herr talman, mina herrar! Efter det anförande, som hållits af representanten från Södertälje, har jag icke synnerligen mycket att tillägga. Jag vill emellertid ännu en gång understryka, hvad meningen är med reservationen, såsom den är affattad. Vi ha naturligtvis aldrig kunnat tänka oss att få till stånd något annat än en opinionsyttring. Hvilket är då det kloka: att välja denna mildare form, en opinionsyttring, som möjligen kan samla ett stort antal af kammarens ledamöter, eller att, såsom talaren från Gäfle förordade, välja en affattning, som tydligt gifver uttryck åt hvad vi nykterhetsvänner önska, men som här aldrig kan genomdrifvas? Vi nykterhetsvänner i egentlig mening äro ju i allmänhet villiga att i lagstiftningen gå mycket långt.

Men när äro vi villiga att göra det? Jo, först då, när den allmänna opinionen är färdig för lagstiftning i det syftet. Lagbestämmelser af denna restriktiva natur — jag upprepar det — måste nödvändigtvis hvilat på en mogen allmän opinion. Annars bli de antingen, om man ej uppehåller dem strängt, en mur, som hvem som helst stiger öfver, eller ock, om ordningsmakten med stränghet häfdar dem, går det så, att dammen brister och den sista villan blir värre än den första. Jag skulle visst önska, att vi — med hopp att få igenom det i kammaren — vågat oss på att låta reservationen gå ännu längre; det måste jag ärligt tillstå.

Men hvad vilja vi då nu? Jo, vi vilja få öfverensstämmelse i denna punkt med hvad som redan på annat håll finnes stadgadt. Här har redan — liksom vid flera tillfällen förut — erinrats om att det uti brännvinstillverkningslagen är uttryckligen stadgadt, att å ecklesiastiska boställen samt å kronojord, som ej med stadgad äborätt innehafves, är brännvinstillverkning förbjuden. Det är vidare i fråga om såväl brännvinstillverkning som brännvinsförsäljning stadgadt, att sådan handtering icke får utföras af hvilken medborgare som helst: landsböfding, magistratsperson, domare, präst, folkskollärare, i tjänst stadd läkare o. s. v. äga icke rätt att befatta sig vare sig med tillverkning eller försäljning af brännvin. Är icke detta ett tydligt bevis för att ifrån lagens synpunkt denna handtering icke allenast, när det gäller praktiska åtgärder, utan äfven rent af från etisk synpunkt är satt i en helt annan ställning än hvilken annan handtering som helst? När man gör detta och föreskrifver, att en stor del af dem, åt hvilka staten anförtrött medborgerliga förtroendeuppdrag, förbjudas att befatta sig med brännvinstillverkning och försäljning — och detta icke af det skälet, att de kunna komma att handlägga sådana ärenden vid tvister eller i händelse af lagbrott, utan blott på etisk grund — förefaller det då icke naturligt och riktigt, att man utsträcker principen, så att, när det gäller kronomark, hvarken tillverkning eller försäljning af starka drycker därå får äga rum? Men det är af rent praktiska skäl, som ej ens de längst gående nykterhetsvännerna påyrka, att man skulle upphäfva nu bestående rättigheter.

Men hvart är då meningen att komma med en sådan framställning, som vi gjort? Jo, det praktiska resultatet därpå, om nu detta blefve kammarens beslut, är å ena sidan, att man då i denna del af lagstiftningen hade vunnit fullt erkännande åt en princip, som man förut i öfriga delar af samma lagstiftning ganska starkt gjort gällande, och å andra sidan — och det är för mig det viktigaste — att vederbörande, då det ifrågasattes, att nya rättigheter skola beviljas eller när gamla sådana utlöpa, må förstå sin plikt att underkasta dessa en sträng pröfning. Denna skulle komma att stå i ett helt annat ljus, om en stor del af den folkvalda kammaren gjort ett uttalande i frågan, än om icke någon sådan opinionsyttring kommit till. För att nu som exempel taga dessa

Ang.
förbud mot
permanent
utskänknings-
rättigheters
utöfning på
kronans mark
m. m.
(Forts.)

Ang.
förbud mot
permanent
utskänknings-
rättigheters
utöfande å
kronans mark
m. m.
(Forts.)

stockholmsförhållanden och den så mycket omtalade Djurgården, så finnes det där säkerligen ett långt större antal krogar, mer eller mindre gyllene, än som kan sägas vara af behovet påkalladt. När dessa rättigheter upphöra eller när nya rättigheter ifrågasättas, är det uppenbart, att, om en opinionsyttring däremot afgifvits i Riksdagen eller åtminstone i dess ena hälft, i denna kammare, vederbörande komma att noggrannare pröfva, huruvida man skall bevilja rättigheterna eller icke. Anser man, såsom jag antar att förhållandet blir, att några alltjämt skola ha det, så kan man visserligen invända, att man ju ger dessa privilegier. Men äfven om några få, i viss mening privilegierade ställen finnas, är det dock något bättre än *många*. Det är lättare att öfvervaka dem, och det gäller därjämte, här som eljest, att tillfället gör tjufven. Det är således från min ståndpunkt sedt bättre att inskränka antalet.

Vidare har här talats om — och det är ärligt och bra gjordt — att det möjligen skulle kunna gå därhän, ifall det en gång blefve båda kamrarnes gemensamma beslut, att man bör afstå från brännvinsförsäljning på kronans mark, att man äfven skulle anse sig böra upphäfva den tillfälliga rättighet, som utöfvas inom riksdagshuset. Jag tror icke, att det är värdt att nu sörja för det. Det lär nog dess värre ej komma i fråga under den allra närmaste tiden. Men det är bra och ärligt af representanten från Göteborg att påpeka, att den uppfattningen bör blifva följden af ett sådant beslut. Men om verkligen den opinionen inom Riksdagen mognat, att det icke är staten fullt värdigt, kan man icke då vara viss på, frågar jag, att hvarenda en af kammarens liksom af Riksdagens ledamöter med gladt hjärta skulle gifva sin röst för den obetydliga försakelsen — ifall man, upprepar jag, verkligen anser det för samhällsutvecklingen fördelaktigt och staten värdigare?

Jag skall icke upptaga någon af de öfriga satser, som uttalats, då de icke riktade sig mot reservationen, utan mot motionen i dess helhet, utan jag ber endast att få yrka bifall till den af mig och några andra ledamöter afgifna reservationen.

Med herr Beckman förenade sig herrar *Höjer*, *Kvarnzelius*, *Andersson* i Baggböle, *Ekklund* och herr *Warrinsky* i Stockholm.

Herr Söderberg: Herr talman! Jag tror, att den högt ärade motionären efter moget öfvervägande framburit denna sin motion. Jag tror äfven, att det icke skulle skada vårt land, om man vidtog den reform, som motionären påyrkat. Beträffande det, som herr Karlsson från Göteborg anförde, att om staten icke uppläte mark, skulle det alltid finnas enskilda personer, som kunde göra det, så kan han nog ha rätt häruti, men jag tror, att det icke skulle skada, utan tvärtom gagna och understödja nykterhetssaken i vårt land mycket, om man kunde komma närmare det mål, hvarpå denna motion pekar. Jag tror, att det skulle gå lika bra

i vårt land som i andra länder, där det är förbjudet att på statens mark utskänka spirituösa drycker. Det är möjligt att tiden ännu icke är inne att vidtaga denna reform i vårt land — det är *möjligt*, tror jag. Jag föreställer mig dock, att liksom man icke nu skulle vilja önska sig tillbaka till de tider, då kronobrännerierna utöfvade sin verksamhet i Sverige, så kommer den allmänna meningen i en icke alltför långt aflägsen framtid att blifva sådan, att man skall förundra sig däröfver, att man en gång kunnat hafva rättighet att utskänka spirituösa drycker, såsom nu sker, på kronans mark på många ställen, såsom också motionären i sin motivering anför. Jag tror icke, att trädraderna i Kungsträdgården skulle taga någon skada, om de befriades från därvarande etablissement. För den händelse man tar reda på hvilken inkomst staten har af dem, så skall man finna, att dessa inkomster äro mycket små, ja, jämförelsevis minimala. Herrarna kunna själfva lätt taga reda på hvad t. ex. innehafvaren af Blancs café och andra vid Kungsträdgården belägna lokaler gifva i hyra för dessa dyrbara platser. Utan att på något sätt vilja understödja den meningen, att staten skulle försöka få större inkomster af dessa platser, har jag endast velat erinra därom. Det skulle utan tvifvel bidraga till nykterheten bland folket och en större trefnad, om man på annat sätt kunde använda de offentliga parker och dylika platser, som finnas i hufvudstaden och i andra städer. Om man t. ex. ville anordna gratismusik och bereda allmänheten trefnad på annat sätt än att öfverlämna det åt sådana där nöjesetablissement, som hufvudsakligen hafva sin inkomst af spritdryckerna, föreställer jag mig, att det skulle mycket mer bidraga till folkets trefnad i alla afseenden och ungdomens förädling i synnerhet.

Jag skulle gärna velat biträda motionen, då den endast innehåller förslag om en skrifvelse till Kungl. Maj:t och eftersom jag tänker mig, att, om Riksdagen förenat sig om en sådan skrifvelse, regeringen nog skulle hafva vidtagit den nödiga utredningen och framställt förslag med anledning däraf. När emellertid, som sagdt, frågan förfallit genom afslag i Första Kammaren, och då motionären icke ansett sig kunna yrka bifall till sin motion, kan icke heller jag göra det, ehuru jag gärna skulle velat det, om den meningen vunnit understöd.

Jag ber nu att få yrka bifall till den vid betänkandet fogade reservationen.

Herr Waldenström: Herr talman, mina herrar! Jag glömde, när jag förra gången hade ordet, att erinra herrarna om att alldeles häromdagen väcktes i Stockholms stadsfullmäktige en motion om att förbjuda all utskänkning af spirituösa drycker i Strömparterren. Det vore en härlig sak, om en sådan motion kunde gå igenom; huruvida den går, lämnar jag därhän. Men jag tycker, att staten borde icke vänta, tills kommunerna gått i spetsen för

Ang.
förbud mot
permanenta
utskänknings-
rättigheters
utöfvande å
kronans mark
m. m.
(Forts.)

Ang.
förbud mot
permanent
utskänknings-
rättigheters
utförande å
kronans mark
m. m.
(Forts.)

sådana åtgärder, utan att staten borde gå i spetsen och visa kommunerna, hvilken väg de hafva att rätteligen gå.

Jag nämnde om den s. k. iskarnevalen i Gäfle såsom ett exempel på hvart det leder med dessa rättigheter, som vissa myndigheter hafva, att medgifva utskänkning af berusande drycker på offentlig plats. Det var visserligen icke någon statens mark — det förstås — men det var i alla fall en allmän plats. Jag hade läst en redogörelse därför, som är skrifven i mycket moderata ordalag, i Gäfle Dagblad; men här finner jag i Reformatorn ett meddelande, som tar bladet kraftigare från munnen, och den skrifer:

»I lördags hade Gäfle Idrottsförening» — jag vet icke, om jag nämnde Idrottsföreningen — »anordnat en s. k. iskarneval. För karnevalen hade vederb. myndigheter beviljat — särskilda utskänkingsrättigheter och gifvit tillåtelse att medelst tombola bortlotta skänkta — rusdrycker.

Där såldes också fylla rikligen, utlottades vin samt »presentkort», å hvilka angafs, att vinnaren ägde rätt att å angifvet ställe gratis förtära $\frac{1}{2}$ punsch samt kaffe för två personer.

Följden af utskänkningen blef, efter hvad man meddelat oss, att många både ynglingar och flickor blefvo berusade, så att de måste forslas till sina hem eller till polisens förvaringsrum. (Lokalprässen — tiger, utom »Gäfle Dagblad», som endast meddelar, att »stämningen till slut blef alltför liflig».)» Hvad sägs om sådant? Låt vara, att skildringen kan vara något färglagd, det är något, som jag icke kan kontrollera. Jag hade icke läst den, när jag höll mitt förra anförande, utan hade endast sett Gäfle Dagblads moderata framställning. Och man kan förstå, att lokaltidningar icke gärna i alltför rediga ordalag siäppa ut öfver land och rike ett meddelande om sin egen stad, som är allt annat än hedrande för densamma.

Till kommunens begagnande ha vi en utomordentligt härlig plats i Stockholm, som tillhör staten: det är Kungsträdgården. I ena hörnet af densamma ligger ett ställe, där rusdrycker utskänkas och där folk samlas af bägge könen och af sådan kvalitet, att det är omöjligt för en anständig människa att en afton sätta sig ned där eller att utan bäfvande hjärta gå där förbi. Man är aldrig säker, att man icke blir vittne till allehanda usla snuskigheter. Vore det för mycket, att staten grepe in och hejdade något sådant? Är det då nödvändigt, att det skall fortgå in infinitum på detta sätt? Staten kan ju rifva ned detta usla näste, som kallas Blancs Café. Staten kan göra det mot en ersättning till ägarne af 100,000 kronor. Det borde staten också göra, och det borde den göra så mycket hellre som den kan göra det utan förlust, ty det har en gång gifvits åt staten ett anbud på 100,000 kronor — att betalas kontant — om den ville taga bort detta hus. Men det togs icke emot. Det är icke mera än ett par, tre år sedan det anbudet gafs.

Här sade en talare för en stund sedan, att om staten skulle

besluta något sådant på statens mark, borde Riksdagen besluta detsamma på sin egen mark, och han frågade: skulle herrarna vilja taga den konsekvensen att bannlysa rusdryckerna ur riksdagshuset? Jaa, jag skulle vilja taga den konsekvensen. Och om det skedde, skulle jag i glädjen bjuda den ärade göteborgsrepresentanten på en kopp kaffe.

Om Sveriges Riksdag skulle besluta sådant, hvad vore därmed förloradt? Ingenting, rakt ingenting! Men hvad vore därmed vunnet? Jo, det vore vunnet, att Riksdagen, som varit med om att besluta nykterhetsundervisning i våra skolor, skulle föregå med ett exempel af praktisk tillämpning af de grundsatser, som ligga i botten på en sådan lag. Vore det någon förlust? Det vore en hedersvinst för svenska Riksdagen, som det vore värdt att telegrafera ut öfver hela världen för att visa, att nu hafva svenskarna också blifvit ett nyktert folk.

Herr *Hörnstén* instämde häruti.

Herr Berg i Göteborg: Vi nykterhetsvänner hafva att glädja oss åt mycken förståelse och hjälp i vårt arbete. Det framhålles emellertid alltsomoftast, att vi skulle hafva anledning tacka för denna hjälp. Jag för min del hyser ingen sådan tacksamhet, hvilket ej hindrar, att jag glädes öfver allt det bistånd vi få, äfven af andra än dem, som speciellt hafva valt nykterhetens främjande till sitt hufvudarbete. Nykterhetsverksamheten är ju ett arbete för gemensamt bästa, för landets väl. Det är därför icke mer än rätt och billigt, att hvarje rättänkande medborgare hjälper till i detta arbete.

Hvad den motion beträffar, som nu diskuteras, så innehåller den en fordran, som jag för min del finner vara mycket berättigad. Staten bör väl nämligen understödja allt, som går ut på att främja nykterheten. Och om det nu beslutades i enlighet med motionens syfte, så gifve Andra Kammaren härigenom till känna, att den delar motionärens åsikt, att det är staten ovärdigt att upplåta mark för spritutskänkning, hvarigenom nykterhetsarbetet ovedersägligen finge ett godt handtag.

Här har anförts, att den af motionären föreslagna reformen skulle vara riktad speciellt mot stockholmsförhållandena, och det har åberopats ett uttalande af motionären till stöd för detta. Men om man läser igenom motionen, så finner man nog, att så icke är förhållandet. Visserligen är här i Stockholm ett konglomerat af sådana utskänkingsrättigheter på kronomark, men såsom motionären har framhållit, så existerar sådant öfverallt i landet.

Det har också sagts, att det skulle vara ett ingripande i hufvudstadens rätt att ordna sina utskänkingsförhållanden. Nej, det kan jag icke fatta, ty om denna motion blefve bifallen, skulle det ju gälla hela landet och icke speciellt Stockholm. Att det här i

*Ang.
förbud mot
permanenta
utskänkings-
rättigheters
utöfvande å
kronans mark
m. m.
(Forts.)*

Ang.
förbud mot
permanenta
utskänknings-
rättigheters
utföfvande å
kronans mark
m. m.
(Forts.)

Stockholm är värre än annorstädes, är ett förhållande för sig. Den talare, som försvarade utskottet, ansåg, att resultatet af denna reforms genomförande icke skulle stå i förhållande till arbetet med att få förbudet genomdrifvet. Men, såsom jag nyss anförde, tror jag för min del för visso, att nykterhetssaken skulle vinna mycket härpå.

Att denna motion verkligen är af betydelse, det har jag trott mig finna ett bevis på i den — jag må gärna säga — ilska, som förrådt sig i flera uttalanden om densamma. Jag ber blott att få citera några ord ur ett »kulturbild» nere ifrån min stad. Författaren säger: »En motion har i Riksdagen framkommit, riktad mot »stat och kommun som supsedens gynnare.» Den är icke författad af någon af våra bond-, fri- eller vattenmickelkolportörer i Riksdagen. Den har till upphofsman den charmante och elegante senatoren, frih. Bildt.» Författaren finner sig likväl oförhindrad att senare förklara friherre Bildt vara en »barbar», som vågat framkomma med denna motion.

I motionen beröres ett förhållande, som jag tycker, att utskottet åtminstone borde ha kunnat vara med om att reformera, nämligen den s. k. boulevardserveringen, men utskottet har i stället förskansat sig bakom § 2 i ordningsstadgan för rikets städer den 24 mars 1868, däri det säges, att det är kommunernas egen sak att styra och ställa med gatuserveringen. Den förste ärade talaren gendref detta påstående och påpekade, att det mycket väl kunde låta sig göra att få in förbud mot denna gatuservering i brännvinsförsäljningsförordningen. Och om t. ex. staten inte vill tillåta eller tolerera en sådan utskänkning på gatorna, så förmodar jag, att det icke möter något hinder för att i kontrakten om upplåtelse af kronans mark stipulera ett förbud för rättighetsinnehafvarne att servera på trottoar eller öppen plats i samband med serveringen inne i etablissementen.

Det är ju så, att »som de gamle sjunga så jollra de unga», som ett ordspråk säger. Det kan omöjligen vara nyttigt, att unga människor, som passera förbi ett ställe, där rusdrycker serveras, ovillkorligen måste se denna spritkonsumtion. Men utom den omoraliska verkan på de unga af denna konsumtion af sprit på trottoaren, där folk skall gå fram, måste det verka bitterhet i sinnet på många medborgare, då de se, huru denna handtering på sådant sätt gynnas framför andra. För dem, som varit i Sveriges andra stad, ber jag att få bringa i minnet trottoaren utanför Göta källare. För min del anser jag det vara en riktig skandal för staden, att denna trottoar, som är så behöflig för trafiken, får belamras med lagerträd, bänkar, stolar o. s. v., så att allmänheten icke skall kunna begagna gångbanan, utan måste ge sig ut på gatan i den där i synnerhet ganska stora trängseln af åkdon. När man passerar där förbi, är man stundom nästan i lifsfara. Jag förmodar, att förhållandet är detsamma på ett eller annat ställe här i Stockholm.

Jag har icke särskildt observerat det, men jag har observerat det förhållande motionären anmärkt i sin motion, nämligen det, som råder vid Blanchs Café och Viktoria. Jag får verkligen säga, att det är ganska egendomligt, att nära på hälften af en af alléerna i Kungsträdgården skall vara inkräktad af dessa gyllene krogar. Omkring träden äro där lagda golf på så sätt, att mera än 20 träd inkräktats af krogarna, i stället för att de naturligtvis, såsom afsikten med dem från början varit, skulle ge skugga åt människor, som vilja promenera i Kungsträdgården. Jag tycker för min del, som sagdt, att utskottet åtminstone i den delen kunde ha gifvit motionären litet understöd.

Herr talman! Jag vill nu avsluta mitt anförande med att uttala min anslutning till den af herr Beckman afgifna reservationen.

Häruti instämde herrar *Thylander*, *Thorsson* och *Broomé* i Bårslöf.

Friherre Bonde: Det är onekligen glädjande att se den framgång och den utveckling, nykterhetsrörelsen i vårt land under de senare åren vunnit. Trots hvad mången må säga, har verkligen denna nykterhetsrörelse vunnit stora sympatier och allmänt framkallat intresse, i synnerhet bland det uppväxande släktet. Jag tror verkligen ej, att vår ungdom är så dålig och så fördärfvad, som en talare nyss velat göra troligt i fråga om ungdomen i Gäfle. Om där är ett annat förhållande, kan ju hända. Hvad som i så fall kan vara orsaken därtill, känner jag icke; jag är dock öfvertygad om att det åtminstone icke är deras uppfostrares fel. Med allt intresse för nykterhetsarbetet finnes det dock vissa öfverdrifter, för hvilka man måste rygga tillbaka.

För dem, som fasthålla vid rusdryckernas absoluta skadlighet, för dem framstår naturligtvis som en gifven konsekvens ett absolut förbud mot både tillverkning och försäljning af dessa skadliga rusdrycker. Man vågar likväl ännu icke ta steget fullt ut, då det icke, om jag så må säga, ingått i allmänna rättsmedvetandet, att ett sådant förbud kan genomföras. Ty man kan vara öfvertygad om, att genomföres det förbudet, kunna missbruken icke undvikas. Här har man dock velat gå ett steg i den riktningen; man vill förbjuda all försäljning af rusdrycker på kronan tillhörig mark, såsom en konsekvens af att vissa kronans tjänstemän icke få tillverka brännvin.

Det är, såsom framhållits, särskildt mot Stockholm, som dessa anmärkningar blifvit riktade. En talare har framhållit, att Stockholm i det afseendet står långt efter andra länders storstäder. Han framhöll, att i dessa städer skulle någon utskänkning på statens mark icke tillåtas — citaten voro hämtade ifrån Amerika. Jag känner icke till förhållandena där, men jag är öfvertygad om att

Ang.
förbud mot
permanent
utskänkings-
rättighets
utöfvande å
kronans mark
m. m.
(Forts.)

*Ang.
förbud mot
permanent
utskänkings-
rättigheters
utöfvande å
kronans mark
m. m.
(Forts.)*

dessa uppgifter äro fullt sanningsenliga, då de kommit ifrån eu person, som så väl känner till, huru det är i detta land. Men jag tror dock, att i Europa, som jag något känner till, där äro förhållandena icke precis desamma. Jag tror icke man kommit därhän att vilja förbjuda all utskänkning på kronan tillhörig mark. Jag är fastmer öfvertygad om att flera af etablissementen i Europas hufvudstäder ligga på städerna eller kronan tillhörig mark. Om så icke är förhållandet, är det beroende på att kronan och kommunen i utlandets städer icke äga så mycket mark, som förhållandet är här i Stockholm, där just de platser, som blifvit för detta ändamål upplåtna, äro i kronans händer. Skulle de stängas, så stängas de förnämsta etablissementen i Stockholm. Det vore nog ur nykterhetssynpunkt önskvärdt och lämpligt, om både Operakällaren och Hasselbacken skulle försvinna. Men jag betviflar dock, att det för Stockholm vore så synnerligen lämpligt att stänga alla sådana etablissement. Ty så länge som vi vilja räknas såsom ett civiliseradt land och äga en hufvudstad, som besökes af turister, tror jag det blefve litet kinkigt, om icke något tillfälle gäfvos för dessa personer att få mat och hvad som ännu så länge enligt mänsklig uppfattning understundom anses höra till mat, nämligen dryck. Jag tror verkligen, att, om vi t. ex. skulle ifrån Djurgården, som angreppen egentligen riktats emot, bannlysa sådana tillfällen att få lekamlig föda och lekamlig dryck, skulle Stockholm blifva en dyster stad och allt mycket öfvergifvas af främlingar.

Här har nu framhållits, att det icke borde tillåtas, att dylik servering förekomme på gatorna. Ja, jag erkänner villigt, att denna gatuservering här i Stockholm tagit alltför stora dimensioner, och skulle ett yrkande göras i syfte att något inskränka densamma, tror jag, att det icke skulle skada, men jag anser icke Riksdagen vara rätt forum därvidlag, utan enligt min tanke borde väl ett förslag i den riktningen framkomma inom och behandlas af Stockholms stadsfullmäktige. Det kan nog hända, att önskingarna härutinnan inom en icke alltför långt aflägsen framtid komma att realiseras, ty såsom jag nämnt, går ju tendensen åt det hållet. Sålunda har ju redan förslag framställts därom, att utskänkningen i Strömparterren måtte upphöra.

Här har af en talare påpekats, att då motionärens förslag redan fallit i Första Kammaren, kan det i denna kammare endast blifva fråga om att afgifva en opinionsyttring och att man därför icke bör komma med ett alltför långt gående förslag, utan härvidlag endast gå nätt och jämnt så långt, att man tror sig kunna få kammaren med sig. Jag anser, att den enda opinionsyttring, som denna kammare under närvarande förhållanden verkligen skulle kunna afgifva, kan icke afgifvas i dag, ty den frågan föreligger icke direkt till afgörande, utan därtill erfordras, att motion väckes om upphörande af utskänkningen i Riksdagens hus.

Det framhölls här af en talare, att om Riksdagen vill taga konsekvensen af motionen, så måste den följa efter och upphöra med utskänkningsrättigheten i sitt eget hus. Nej, jag tror, att det bör vara tvärtom, nämligen så, att om Riksdagen vill komma med en skrivelse till Kungl. Maj:t och begära förbud för utskänkning å kronan och kommun tillhörig mark, måste Riksdagen, innan den vidtager en sådan åtgärd, själf ha tagit första steget och upphört med att ha utskänkning här i riksdagshuset. Det kan ju hända, att till ett annat år en motion i den vägen kommer fram, och sedan den blifvit bifallen, må man tänka på, om man skall gå in till Kungl. Maj:t med en sådan framställning som den, motionären här åsyftat.

Att motionen har välvilligt uppfattats af utskottet, kan väl icke förnekas. Utskottet har ju i sin motivering gifvit erkännande åt motionärens syfte och till och med framhållit, att den hoppas, att utskänkningsrättigheter af nu ifrågavarande slag icke må för framtiden medgifvas utan vägande skäl. Reservanterna gå ju litet längre, de vilja nämligen taga bort dessa »vägande skäl». Men under denna diskussion ha just dessa »vägande skäl» på ganska besynnerligt sätt kommit fram. Herr Söderberg framhöll nämligen nyss som en särskildt stor anmärkning mot denna utskänkning å kronans mark, att denna mark upplåtes för alltför billigt pris. Alltså tyckes uppfattningen på det hållet vara den, att blott det betalas bra för dessa utskänkningsrättigheter, må de gärna finnas till. Det är väl dock från nykterhetssynpunkt sedt en ganska egendomlig uppfattning af denna fråga. Är det ett brott och är det orätt att förtära och försälja rusdrycker på kronans mark, är det väl lika orätt, om därför betalas ett eller annat tusental kronor mera.

Det har särskildt framhållits här, att vissa ställen på kungl. Djurgården äro upplåtna till alltför billiga pris, så att staten icke har af desamma den inkomst, som den kunde ha. Jag ber emellertid att få erinra därom, att kungl. Djurgården icke står till statens disposition, utan är upplåten åt Hans Maj:t Konungen, och att det på grund däraf är Hans Maj:t Konungen, som upplåtit de ifrågavarande tomterna, och sådan upplåtelse brukar i allmänhet ske på Konungens lifstid, hvarför Konungen icke heller kunnat vidtaga någon förhöjning i de här förekommande afgifterna. Staten skulle sålunda hvarken vinna eller förlora på, om innehafvarne af t. ex. Hasselbacken skulle betala några tiotal tusen kronor mer eller mindre, utan detta vore helt och hållet Hans Maj:t Konungens personliga ensak.

Af hvad jag nu yttrat framgår, att jag anser, att utskottet gått så långt, som det under närvarande förhållanden gärna bör gå, då det i motiveringen uttalat sina sympatier för motionärens förslag, på samma gång som det framhållit som sin mening, att tiden ännu icke är inne för vidtagandet af den här ifrågasatta åt-

*Ang.
förbud mot
permanenta
utskänknings-
rättigheters
utfövannde å
kronans mark
m. m.
(Forts.)*

Ang:
förbud mot
permanent
utskänknings-
rättigheters
utövande å
kronans mark
m. m.
(Forts.)

gården, hvilken till äfventyrs skulle kunna på många sätt skada vårt land, därigenom att den skulle verka hämmande på tillströmningen af en massa främlingar.

Utskottets majoritet har ej heller velat vara med om reservanternas förslag, som onekligen skulle gynna och monopolisera en del etablissement, särskildt på kungl. Djurgården, då dessa påyrka, »att rättighet till utskänkning af sådana drycker» — d. v. s. brända eller destillerade spirituösa drycker — icke må — *utöfver redan befintliga utskänkingsrättigheter* — medgifvas å staten tillhörig mark». Skulle Riksdagen bifalla denna reservanternas framställning, hade den därmed gifvit de redan befintliga etablissementen ett ytterst värdefullt monopol.

Jag tror, att Andra Kammaren för närvarande gjorde klokast i att för sin del ansluta sig till hvad Första Kammaren redan har beslutat, bifalla utskottets hemställan, och därför anhåller jag att nu få framställa ett sådant yrkande.

Herr *Almqvist* instämde häruti.

Herr K. G. Karlsson i Göteborg: Då herr Waldenström med stor patos förklarade, att han vore färdig att taga den konsekvens af det här ifrågasatta förbudet, som jag nyss antydde, ber jag att få försäkra honom, att jag aldrig betviflat den saken. Äfven jag, arme syndare, har ju sagt, att jag skulle taga den konsekvensen. Jag antager emellertid, att herr Waldenström, *gudskelof*, ännu icke är identisk med Andra Kammaren, och det var till den, som jag vände mig.

Herr Matsson: Herr talman, mina herrar! Ett fortsatt upplåtande af mark, tillhörig stat eller kommun, för utskänkning af brända eller destillerade spirituösa drycker kan väl ändå icke anses stämma rätt väl öfverens med det motarbetande af spritmissbruk, som i vår tid gör sig gällande i allt vidsträcktare kretsar och med allt större intensitet. Det kan icke heller verka annat än nedslående på alla dem, som i nykterhetsarbetet se en utaf statens förnämsta uppgifter, om de ansatser, som göras för att främja en nykterhetsvänlig lagstiftning och för understödjande af nykterheten gagnande åtgärder, mötas med kallsinnighet af Riksdagen.

Visserligen kan här sägas — som utskottet också har sagt — att effekten ur nykterhetssynpunkt af det nu ifrågasatta förbudet måste blifva ganska ringa, alldenstund detsamma endast kommer att afse mark, hvaröfver staten disponerar. Men härvidlag måste man dock fästa ett visst afseende vid att om staten uppsäger kompaniskapet med utskänkingsrättigheternas innehafvare, förlorar utskänkingsrättigheten härigenom den auktorisation — om jag så får säga — som den nu äger i kraft af det kompaniskap, hvori

den inträdt med stat och kommun; och det torde för nykterhetsverksamheten icke sakna sin stora betydelse, om staten och kommunerna taga afstånd från rusdryckshandteringen och såmedelst skänka nykterhetsverksamheten sitt moraliska understöd.

En ärad talare har här nyss yttrat, att han för sin del icke vore böjd att gå med på reservationen, emedan det i densamma ifrågasatta förbudet skulle ha till följd, att en hel del nu befintliga restauranger måste stängas, och på grund häraf skulle vårt land komma att framstå i en mindre fördelaktig dager inför de utländska turisterna. Men just ur den synpunkt, som den ärade talaren här sett saken, anser jag, att reservationen är förtjänt af allt möjligt understöd. Jag tror, att vårt land skall vinna i aktning hos utlänningarna och hos turisterna, om dessa se, att vi äfven på detta område följa med kulturströmningarna och icke ställa oss såsom efterblifna. Det synes dock, som om vi skulle vara på väg att blifva efter i detta fall; ty såsom en annan ärad talare här har upplyst, äro numera förhållandena inom de större kulturstaterna i förevarande hänseende helt annorlunda än hos oss, i det att nämligen spritdryckshandtering är helt och hållet bannlyst från de offentliga platserna i alla världens större städer, hvarest dylika platser lära vara upplättna till promenader och rekreationsorter.

Då jag alls icke fruktar för att taga konsekvensen af ett bifall till reservationen, nämligen den konsekvensen, som en ärad talare från Göteborg här framhållit, och hvilken han nyss förklarade sig själf kunna taga, en konsekvens, som innebär, att ett dylikt bifall skulle komma att influera äfven på förhållandena här inom riksdagshuset, så skall jag utan tvekan biträda denna reservation. Att bifalla densamma är, tror jag, det enda sätt, som för närvarande är möjligt att föra denna fråga framåt, och vi afgifva därmed på samma gång den opinionsyttring, som från många håll här ansetts vara önskvärd.

Jag anhåller således att få ansluta mig till dem, som yrkat afslag å utskottets hemställan och bifall till reservationen.

Härmed var öfverläggningen slutad. I öfverenstämmelse med de yrkanden, som därunder förekommit, gaf herr talmannen propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på afslag därå och bifall i stället till den af herr Beckman afgifna, vid betänkandet fogade reservationen. Herr talmannen ansåg förstnämnda proposition vara med öfvervägande ja besvarad, men som votering begärdes, blef nu uppsatt, justerad och anslagen en så lydande omröstningsproposition:

Den, som vill, att kammaren bifaller bevillningsutskottets hemställan i utskottets förevarande betänkande n:o 10, röstar

Ja;

Ang.
förbud mot
permanent
utskänknings-
rättigheters
utöfvande å
kronans mark
m. m.
(Forts.)

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren med afslag å utskottets berörda hemställan bifallit den af herr Beckman afgifna, vid betänkandet fogade reservationen.

Voteringen utföll med 79 ja, men 97 nej; och hade kammaren alltså med afslag å utskottets hemställan bifallit den af herr Beckman afgifna, vid betänkandet fogade reservationen.

§ 5.

Bankoutskottets häruppå föredragna memorial n:o 5, angående arbetspremier åt personalen vid Tumba pappersbruk, blef af kammaren godkänt.

§ 6.

*Ang.
lagstiftnings-
åtgärder
för stärfjande
af illojal
konkurrens.*

Å föredragningslistan fanns härefter upptaget lagutskottets utlåtande n:o 9, i anledning af väckt motion angående lagstiftningsåtgärder för stärfjande af illojal konkurrens.

Lagutskottet hade till behandling förehaft en inom Andra Kammaren af herr *C. J. F. Ljunggren* afgifven och till utskottet hänvisad motion, n:o 2, hvari föreslagits, att Riksdagen måtte i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, det täcktes Kungl. Maj:t låta utreda, hvilka lagbestämmelser kunde anses erforderliga och lämpliga till stärfjande af illojal konkurrens, samt för Riksdagen framlägga det förslag, hvartill den verkställda utredningen kunde föranleda.

Utskottet hemställde dock, att förevarande motion icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Vid utlåtandet hade fogats reservation af herrar *Zetterstrand, Dieden, Olsson* i Mårdäng, *Lindhagen, Wiklund, Segerdahl* och *Jansson* i Edsbäcken, hvilka ansett, att utskottet bort föreslå, att Riksdagen, med bifall till förevarande motion, ville i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, det Kungl. Maj:t täcktes låta utreda, hvilka lagbestämmelser kunde anses erforderliga och lämpliga till stärfjande af illojal konkurrens, samt för Riksdagen framlägga det förslag, hvartill den verkställda utredningen kunde föranleda.

Sedan utskottets hemställan blifvit uppläst, lämnades på begäran ordet till

Herr Zetterstrand, som anförde: Herr talman, mina herrar! Det lärer väl vara ett ostridigt förhållande, att illojal konkurrens här i landet förekommer i ganska betydlig utsträckning, och det skulle väl också för oss litet hvar te sig önskvärdt, om man kunde på lagstiftningens väg i någon mån begränsa denna konkurrens. Vi hafva nu af handlingarna inhämtat, att utlandet genom sin lagstiftning i vida större omfattning, än hvad här är fallet, bekämpat den illojala konkurrensen. Och det förefaller mig därför icke underligt, att köpmanskåren här i landet så enstämmigt uttalat sig för att vår lagstiftning på detta område måtte komma till närmare anslutning till utlandets. Jag vill nu för min del visserligen icke tro, att man genom tillskapande eller förändring af ett eller annat lagrum skulle kunna åstadkomma så stor verkan, som köpmanskåren i allmänhet tänkt sig, men å andra sidan tror jag visst icke, att lagstiftningen härutinnan skulle bli resultatlös. Därför förefaller det mig också, som om Riksdagen borde behjarta de önskemål, som från köpmanskårens sida framstälts. Vid förra riksdagen anslöt sig Andra Kammaren till den uppfattningen, hvaremot Första Kammaren motsatte sig all ändrad lagstiftning i detta ämne. Nu har det egendomliga inträffat att Första Kammaren ändrat mening och ställt sig på samma ståndpunkt, som Andra Kammaren i fjol intog. Under sådana förhållanden förefaller det mig helt naturligt, att Andra Kammaren vidblir sin uppfattning från fjolåret, och får jag med anledning däraf hemställa, att Andra Kammaren måtte biträda den reservation, som är vidfogad lagutskottets betänkande. Jag yrkar således bifall till den hemställan, som göres i denna reservation.

Ang.
lagstiftnings-
åtgärder
för stäffande
af illojal
konkurrens.
(Forts.)

Häruti instämde herrar *Lindgren* i Islingby, *Olsson* i Mårdäng, *Jansson* i Edsbäcken, *Eklund*, *Wiklund*, *Matsson*, *Sterner*, *Carlheim-Gyllensköld*, friherre *Bonde* och *Centerwall*.

Herr Waldenström: Herr talman! Denna fråga har varit föremål för lagutskottets behandling vid nästföregående riksdag, och jag hade äran att deltaga i dess behandling inom utskottet. Jag tillät mig då att reservera mig mot utskottets tillstyrkande hemställan. Det hade också varit min mening att försvara min reservation, då ärendet förekom i kammaren. Men då inträffade en liten olyckshändelse. Det var en person, som skickade bud och ville tala vid mig i förrummet, och medan jag var där ute och språkade några ord med honom, föredrogs saken i kammaren. Icke ett ord yttrades där; utskottets betänkande bifölls utan diskussion.

Det må nu vara mig tillåtet att yttra några ord om den här saken, ehuru jag icke har någon förhoppning att vinna bifall till utskottets hemställan.

Det är klart, att det är en sjukdom, en ganska svår sjukdom, som vidlåder handelsvärlden i vårt land liksom i andra

Ang.
lagstiftnings-
åtgärder
för stäffande
af illojal
konkurrens.
(Forts.)

länder, denna illojala konkurrens. Men det är ett långt steg emellan ett erkännande af detta och tillgripande af lagstiftningsåtgärder för att bota denna sjukdom. Lagstiftning är god, när man kan åstadkomma något med densamma. Men då man redan på förhand kan se, att genom den föreslagna lagen icke kan åstadkommas något annat, än att skälmar tvingas att ändra former för sitt bedrägliga förfarande och sedan räcka lång näsa åt de lagstiftande myndigheterna, då är det bäst att icke stifta några sådana lagar.

Det är också icke utan skäl, som man kan börja frukta för det förskräckliga lagstiftande, som hopar lagar öfver lagar och binder friheten på ett sådant sätt, att till slut får man icke röra sig utan i lagbestämda former.

Herrarna veta, att allehanda sjukdomar, som man försökt alla möjliga läkemedel för, utan att lyckas, leda patienterna slutligen till att reflektera på annonser sådana som dem om »Herkulex elektriska bälte», om Peters Kuriko och hvad de heta för något allesammans. Man tänker som så: »det skadar ju icke att försöka; hjälper det icke, så stjalper det icke heller, jag har blott offrat några kronor för att få bot för min sjukdom.»

Samma är förhållandet, synes det mig, i många sådana här frågor. Man tänker: »vi måste åtminstone försöka.»

Nå, mina herrar, huru skall man gripa sig verket an? Man menar — såsom utskottet framhåller — att tillvaron af en lag mot illojal konkurrens stämpliar denna såsom något ohederligt och därför kommer att bli en hållhake. Man åberopar därvid såsom stöd den s. k. ockerlagen. Ja, hvad har denna ockerlag utträttat? Tro herrarna, att en enda af vårt lands procentare upphört med sitt procenteri för ockerlagens skull? Det enda ockerlagen åstadkommit är, att procentarna blifvit slugare och gå andra vägar, hvarigenom deras procenteri är absolut oätkomligt. Och så skratta de åt lagen och åt lagstiftaren, och lagen står där absolut värdelös. Den är icke ens värd det papper, hvarpå den är tryckt.

Samma är förhållandet med en lag sådan som den här föreslagna. Illojal konkurrens. Hvad är det? Jo, den beskrifves af den ärade motionären här:

»Såsom en yttring af illojal konkurrens betecknar man sådan handling af en näringsidkare, hvarigenom han på ett oätfärdigt sätt eller med beräkning på köparens godtrogenhet och oförstånd söker att draga kunder till sig till förfång för konkurrenter.»

Ja, det är illojal konkurrens. Och det är något ohederligt detta. Men då frågas: »huru skall man komma åt det på lagstiftningens väg?» Såsom exempel på illojal konkurrens framhållas den svindelaktiga reklamen, men på samma gång säges det, att det icke alls är meningen att komma åt en svindelaktig reklam, som är så svindelaktig, att hvarje människa inser att det är en svindel. Således den gröfsta svindelaktiga reklamen vill man icke komma åt. Om det t. ex. står: »Van Houtens cacao är bäst, i bruket billigast»,

så är det icke meningen att komma åt det, ty det är så svindelaktigt, att hvarje människa kan begripa, att det icke är så. Ja, det kan den ärade motionären begripa, men det begripa icke alla människor. Och för resten, säger motionären, kan det ju hända, att det kan påvisas, att man vid en viss behandling eller med en viss blandning af nämnda cacao kan få den att ställa sig billigare i bruket än någon annan cacao. Tänken nu, mina herrar, att ett sådant ärende drages inför domstol. Då skall domstolen afgöra, om Van Houtens cacao vid en viss behandling eller med en viss blandning blir billigare än hvarje annan cacao, eller om till äfventyrs Magnusson i Malmö kan blanda sin cacao, så att denna blir ändå billigare. Befinnes det senare vara fallet, så har annonsen om Van Houtens cacao visat sig vara en svindelaktig annons, som möjligen lockat många kunder att köpa den i stället för Magnussons. Och detta skall domstolen afgöra! Tycka herrarna, att man skall lagstifta om sådant?

Rörande denna sak läste jag en gång en ganska betecknande historia. Uti en stad i Amerika hade en skraddare på sin skylt annonserat sig såsom den största skraddaren i hela Amerika. (För resten har jag själf sett ett dylikt tillkännagifvande på en skylt, å en bakgata i Brooklyn.) En annan skraddare, som bodde i närheten, ansåg sig icke behöfva vara sämre, utan skref på sin skylt, att han var den största och förnämsta skraddaren i hela världen. En tredje skraddare, som hade sin affär nära intill, sade för sig själf: Den skall jag väl kunna trumfa öfver, och så annonserade han på sin skylt: »Här bor den förnämsta skraddaren vid denna gata.» Denne senare var ju den mest svindelaktiga af alla tre, men just han var emellertid alldeles oätkomlig för en sådan lagstiftning som den nu ifrågasatta, och det är ju klart, att så *måste* förhållandet också vara.

I den tyska lagen står såsom exempel på svindelaktig och illojal konkurrens angifvet det fall, att en affärsman annonserar sig hafva ett lager af så och så många, låt oss säga 15,000, rockar (eller hvad det nu är för slags varor), hvilka äro till salu. Genom en sådan annons vill han ingifva folk den tron, att hans affär är så ofantligt stor, att han kan bjuda bättre villkor än alla andra, som handla med ifrågavarande slags varor, och att man därför gör klokt i att med sina inköp vända sig just till honom. Nåväl, mina herrar, hur skall man kunna komma åt en sådan där affärsman? Skall man, för att kunna kontrollera uppgiften i hans annons, skicka till hans affär en person, som räknar, hur många rockar han har i sitt lager? Det kan ju då mycket lätt tänkas, att lagret därvid befinnes utgöra endast t. ex. 1,500 rockar. Då man anmärker detta, svarar han: ja, detta är visserligen riktigt, men 13,500 rockar har jag sålt, efter det annonsen kom ut. Skall denna handlande då tvingas att uppgifva, till hvilka personer han sålt de felande rockarna, och skall därefter undersökningen sträcka

Ang.
lagstiftnings-
åtgärder,
för stäffande
af illojal
konkurrens.
(Forts.)

Ang.
lagstiftnings-
åtgärdsr
för stufjande
af illojal
konkurrens.
(Forts.)

sig vidare till alla de olika köparna af rockarna, för att man skall kunna kontrollera, att han talat sanning? Det är ju klart, att detta icke kan gå för sig; genom ett sådant tillvägagångssätt skulle man ju endast göra sig löjlig.

Man åberopar nu, att det i främmande länder, t. ex. i Tyskland, finnes en dylik lagstiftning. Ja, låt oss efterhärma den tyska lagstiftningen i de fall, där denna är förnuftig. Men icke behöfva vi väl efterhärma tyska lagar blott därför, att de äro tyska, och således äfven när de äro oförnuftiga.

Jag vill nu anföra ett annat exempel. En person annonserar, att han har ett lager rockar, som han vill sälja. Han går då icke till väga som den handlande, hvarom jag nyss talade. Han säger således icke, att han har 15,000 rockar att sälja, utan han annonserar tvärtom, att hans lager af rockar består endast af några få sådana, »passa därför på och köp, medan några ännu finnas kvar». Men just denne har kanske ett lager på 15,000 rockar. Då gör han ju sig skyldig till en svindelaktig reklam. Men hur skall lagstiftningen kunna komma åt ett sådant förfarande? Det är ju en ren omöjlighet.

Då säger man, att det icke går för sig att på affärlifvets område få fram en hederlig konkurrens, om man icke får en sådan lagstiftning som den nu begärda; på blott moralisk väg skulle det icke gå för sig. Ja, går det ej på moralisk väg, så går det sannerligen icke heller genom lagstiftningsåtgärder, ty lagar skapa aldrig moral. Och såsom andra sätt att begränsa den illojala konkurrensen anföras sådana, som icke äro ett dugg mer värda än det nyssnämnda.

Nu uppstår ock den frågan: hvem skall i dylika mål vara berättigad uppträda såsom åklagare? Antag t. ex., att en väfverifabrikör sänder ut en svindelaktig reklam om sin väfverirörelse eller affär. Hvem får då uppträda såsom åklagare? Skall hvilken som helst af hans konkurrenter vara befogad därtill, eller få de endast vara angifvare till allmänna åklagaren, som då skulle vara skyldig att på deras angifvelse åtala? Och om personen i fråga blir dömd, skall han då dömas allenast till böter för sitt *brott*, eller skall han därjämte förpliktas att betala skadeersättning, ifall det kan bevisas, att han skadat någon konkurrent? Motionären har framhållit, att en sådan där svindelaktig affärsman skadar icke allenast sina konkurrenter, utan äfven allmänheten, som låter lura sig att till oskäligt pris köpa varor af honom. Har då också denna allmänhet rättighet att få ersättning för hvad den blifvit bedragen på? Jag tänker mig, att en person, låt oss kalla honom Andersson, har blifvit dömd för svindelaktig reklam. Hos denna person har jag på grund af hans svindelaktiga annonser förledts att köpa varor och finner så efteråt, att jag för hvad jag hos honom köpt fått betala femtio kronor för mycket. Således har äfven jag på grund af denne Anderssons svindelaktiga annonser lidit skada. Bör då

jämväl jag hafva lika rätt att af honom fordra ersättning som hans konkurrent, hvilken till äfventyrs bara inbillar sig, att han lidit någon skada? Ty det är ju alls icke med nödvändighet sagdt, att hans konkurrenter lidit någon skada till följd af hans svindelaktiga annonser.

Jag har i Gäfle en bekant, som drifver en ganska stor affärsrörelse. En dag kom en bonde in i hans fabriksbod och frågade efter åtskilliga varor — bomullsvaror och sådant. Därvid frågade bonden också: Hurudana varor ha' de i fabriksboden här midt emot? Jo, svarade handlanden, äfven de ha' mycket bra varor. Då vill jag köpa varorna här, sade bonden. Hvarför säger ni, att ni vill köpa just här? frågade handlanden något förundrad. Jo, genmålde den andre, jag var nyss inne i boden midt emot och frågade där, hurudana varor *ni* hade, och då svarade de mig, att ni hade bara skräp i er bod. Nu ser jag, att ni hör till ärligt folk, och därför vill jag köpa just af er. — Skulle man nu kunna komma och antasta den förstnämnde handlanden för svindelaktig reklam, därför att han dragit till sig en kund, hvilken gått från den andra affären, enär han förgades öfver det därstädes erhållna svaret, att konkurrenten hade bara skräp i sin bod?

Det vore ju förträffligt, om man kunde bota alla dylika sjukdomar genom lagstiftningsåtgärder. Men det visar sig snart, att detta icke går för sig. Så länge som det icke finnes affärsheder inom affärsvärlden, är det förgäfvets att söka genom lagstiftning skapa en sådan. Herrarna veta ju, hurusom t. ex. utländska affärsmän, när de leverera varor på Sverige, hemställa till dessa sina svenska kunder om tillstånd att få utfärda dubbla fakturor, den ena att betala varorna efter och den andra att visa upp i tullen, detta i det fall, att det är fråga om sådana varor, som draga värdetull. Tro icke herrarna, att många, många affärsmän i Sverige gå med på ett dylikt förfaringssätt? Och hvad skall man säga om sådant? Ja, är det så, att man icke på annat sätt kan få moral in i köpmannavärlden, icke får man det genom sådana här lagar, som nu begäras. Lika litet som ockerlagen omvände en enda procentare här i landet, lika litet skall en lag sådan som den nu föreslagna omvända en enda omoralisk affärsman.

Jag skall icke vidare yttra mig i den här saken, men för att *något* yrkande på bifall till utskottets afstyrkande hemställan må förekomma i denna kammare, så tillåter jag mig, herr talman, att nu göra ett sådant yrkande.

Herr Ljunggren: Herr talman, mina herrar! Då jag förli-det är beslöt mig för att våga försöket med en motion om lagstiftning mot den illojala konkurrensen, var jag fullt förvissad om alla de stora svårigheter, som voro förenade därmed. Jag måste ju därvid, liksom hvarje annan motionär, räkna med utskottets Scylla och kamrarnas båda Charybdis-hvirflar. Scylla hotade att

Ang.
lagstiftnings-
åtgärder
för stäffjande
af illojal
konkurrens.
(Forts.)

*Ang.
lagstiftnings-
åtgärder
för stäfjande
af illojal
konkurrens.
(Forts.)*

redan vid ingången förgöra mig, men undslapp jag lyckligen dess famntag. På min seglats till Charybdis första hvirfvel var det med en viss ängslan jag motsåg utgången. Dock inträffade det vidunderliga, att bränningarna hade lagt sig, och att det rädde smult vatten där. Nu står jag inför den andra Charybdis-hvirfveln, med en förhoppning, att äfven här måtte råda lugnt vatten.

Jag ber att senare få i någon mån beröra den nästföregående talarens yttrande och nu till en början nämna något om utskottets motivering för dess afslagsyrkande. Denna motivering anser jag i själfva verket icke vara så ogynnsam emot motionen, ty det märkliga förhållande har inträffat, att det i år afstyrkande utskottet begagnat sig till en del af förlidet års tillstyrkande utskotts motivering. Det ser nästan ut, som om det snart skulle vara slut med nya synpunkter i detta ämne, så att jag tror, att kammaren skulle göra en välgärning, om den genom att besluta bifall till reservanternas förslag bragte denna fråga för en tid ur världen. Emellertid har utskottets majoritet redan från början fördömt en blifvande lagstiftning mot illojal konkurrens. Utskottet anser en sådan lagstiftning hvarken vara lämplig eller tillräcklig. Rörande en lagstiftnings lämplighet bör man väl icke kunna fälla något omdöme, förrän åtminstone ett förslag till en dylik lagstiftning föreligger, och hvad åter beträffar dess befarade otillräcklighet, så bör det väl icke vara möjligt att härom afgöra förr, än en sådan lagstiftning börjat träda i verksamhet. Utskottet har visserligen tviflat på möjligheten att kunna uppdraga en gräns emellan juridiskt tillåtna och otillåtna handlingar i detta fall. Det förefaller emellertid underligt, att detta skulle vara så svårt här i landet, då det i alla andra länder funnits möjlighet därför. Naturligtvis bör man vid lagstiftning på ett sådant område som det föreliggande med all möjlig försiktighet stipulera stadganden och ansvarspåföljder, men icke får man låta locka sig af herr Waldenströms — på ett för öfrigt mycket intressant sätt framförda — betänkligheter, mången gång hämtade ifrån Amerika, med hvilket land Sverige i fråga om humanitär lagstiftning icke på något sätt bör jämföras. Herr Waldenström erinrade om ett yttrande, som han haft i en reservation förlidet år, att lagar aldrig skapa moral. I min motion har jag tillåtit mig i någon mån bemöta hans påstående och jag vill äfven nu framhålla, att, för det fall att lagar icke skapa moral, det nog skulle vara särdeles olämpligt att reflektera på anspråken om lagstiftningens mellankomst på ett annat område, nämligen nykterhetens, som ju herr Waldenström särskildt intresserar sig för. Genom sitt påstående att lagar icke kunna skapa moral har han faktiskt fördömt sträfvandena att genom lagstiftningens hjälp höja nykterheten. Det kan ju visserligen vara möjligt, att ett dylikt uttalande af honom kan gagna motståndarna till lagstiftning emot illojal konkurrens, men säkert är, att det å andra sidan ovillkorligen kommer att skada vännerna

till nykterhetens främjande, hvilka just genom lagstiftning vilja höja moralen.

Det kanske torde vara af värde, då debatten nu kommit i gång, att till protokollet få anföra några synpunkter, eller rättare programpunkter, för en eventuell utredning, om en sådan kommer till stånd, och jag skall därför be att få yttra mig något i detta afseende. Vi ha då först frågan, om man bör tillämpa det tyska eller franska systemet för bekämpande af den illojala konkurrensen. Härom kan ju faktiskt råda tvekan, men för min del anser jag det tyska systemet med dess uppräknande af de mest bekanta och mest pregnanta formerna för illojal konkurrens för våra förhållanden vara att föredraga. Detta är emellertid den första viktiga programpunkten för en utredning. En annan, som jag tidigare omnämnt, är den att söka uppdraga gränsen emellan juridiskt tillåtna och otillåtna handlingar. Jag vill i detta sammanhang nämna, att man allmänt hyser den uppfattningen, att i hela den civiliserade världen lagstiftningen i detta afseende bör vara likformig. Man har till och med på sista året gått ännu längre; man har sökt emellan Schweiz och Tyska riket åstadkomma reciprocitetsbestämmelser beträffande tillämpningen af lagstiftning emot illojal konkurrens. Denna rörelse om reciprocitet tyder ju på, att grunderna och motiven för en dylik lagstiftning böra vara likformiga. En ytterst viktig programpunkt för eventuell utredning är äfven den, att söka lösa den svåra frågan om tryckfrihetsförordningens ställning gentemot den eventuellt otillåtna reklamen. En ytterligare omständighet ber jag att få påpeka, nämligen den, att med en ifrågasatt lagstiftnings genomförande äfven kommer att följa införande af fri bevispröfning i mål rörande illojal konkurrens. Härvid har man också velat taga ett steg i riktning mot inrättande af särskilda handelsdomstolar och härför vilja uppenbarligen flera af kammarens ledamöter verka. Ett lämpligt sätt att taga ett steg för detta måls ernående är därför också att tillstyrka den nu ifrågasatta utredningen.

Utskottet har befarat, att den föreslagna lagstiftningen skulle innebära ett ingrepp i den nu rådande näringsfriheten. Om lagutskottet blott hade haft sig bekant, att inom landets köpmannakår härskar den åsikten, att näringsfriheten verkligen är alltför stor här i landet, tror jag, att lagutskottets majoritet icke hade velat begagna sig af det anförda argumentet. Ty det är faktiskt så, att landets köpmän yrka på en revision af den föräldrade näringsfrihetsförordningen. Och i hvilka syften? Somliga af dessa äro väl bekanta för Andra Kammaren; man yrkar på skyldighet att föra ordentliga affärsböcker, på omsorgsfullt afvägda stadganden för rättighet till gårdfarihandeln, på inskränkning i afseende på pantförsäljningar, inskränkning mot föregifna konkursrealisationer, inskränkning mot illojala förklädnader under form af rabattmärkesaffärer och vidare yrkar man på åtgärder emot det demora-

*Ang.
lagstiftnings-
åtgärder
för stäffande
af illojal
konkurrens.
(Forts.)*

*Ang.
lagstiftnings-
åtgärder
för stärfjande
af illojal
konkurrens.
(Forts.)*

liserande provisionssystemet, men framför allt önskar man genom lagstiftning kunna åstadkomma en allmänare tanke på rättfärdighet och rättrådighet i köpenskap. Alla dessa nu framdragna exempel, hvaraf somliga verkligen tillhöra yttringarna af den illojala konkurrensen, vill jag här hafva påpekat, och säkert är, att i dessa fall förefinnes en allmän opinion i landet för åstadkommande af en utredning. Vidare önskar jag att här få nämna, att närmare ett fyrtiotal sympatiuttalanden ifrån åtskilliga af landets handels- och köpmannaföreningar hafva ingått dels till lagutskottet, dels till mig personligen. Dessa handels- och köpmannaföreningar i riket representera åtskilliga tusental köpmän, och jag behöfver väl icke säga, att de köpmän, som hafva bidragit till dessa sympatiuttalanden, tillhöra de lojala köpmännens klass. Å andra sidan kan det icke förnekas, att det också finnes illojala köpmän, som motarbeta lagstiftning emot illojal konkurrens, hvilket ju också är uppenbart, att dessa skola göra.

Herr talman, mina herrar! Jag tillåter mig yrka afslag å utskottets hemställan och bifall till den af herr Zetterstrand m. fl. afgifna reservationen.

Herr Bergendahl: Herr talman, mina herrar! Jag medgifver visserligen, att uppgiften att åstadkomma en fullt tillfredsställande och effektiv lagstiftning i detta afseende är mycket svår att lösa, men jag vill icke medgifva, att denna uppgift skulle vara olöslig.

En ärad talare på gäfleborgsbänken har framställt åtskilliga exempel, åtskilliga fall, som skulle visa omöjligheten af en sådan lagstiftning. Jag kan icke finna, att dessa exempel eller den argumentering han i detta afseende förde verkligen är öfvertygande. Med den fyndighet, som den ärade talaren besitter, och med det sinne för humor, som han äger, tror jag, att han skulle lyckas att framställa lika egendomliga gränsfall inom den bestående lagstiftningens område som de fall, han i detta afseende nu har framfört. Ty redan den bestående lagstiftningen innehåller många sväfvande bestämmelser, hvilka lämna utrymme för en godtycklig tillämpning, och jag tror, att om man nu skulle ifrågasätta att införa dessa bestämmelser, skulle man säkerligen anse dem innebära en fara eller vara orimliga.

Jag vill erinra om tryckfrihetsförordningen. Där straffas såsom missbruk af tryckfriheten »vrängda och oriktiga framställningar till allmänhetens förvillande och förledande». Detta stadgande är väl så sväfvande och vidlyftigt, att, om icke bestämmelsen tillämpades med varsamhet, litet hvar, som skrifver i tidningarna, skulle kunna råka illa ut. Vi hafva vidare i vår strafflag i dess 11 kap. 15 § en bestämmelse, som belägger med straff de personer, som åstadkomma förargelse på allmän plats, järnvägståg, ångfartyg, rum, där offentlig föreställning äger rum, eller offentligt före-

drag hålles och så vidare, men lagen definierar icke alls begreppet förargelse, och den säger icke ens, att det skall vara allmän förargelse. Denna bestämmelse synes väl vara alldeles orimlig, ty hvad som för den ene kan vara förargelseväckande, är för den andre högst oförargligt. Men stadgandets tillämpning har dock icke ledt till några orimligheter. Här ligger på kammarens bord ett lagförslag rörande djurplågeri. Där bestraffas »uppenbar grymhet mot djur», men man kan verkligen ifrågasätta, när i de särskilda fallen en sådan grymhet är för handen. Det är öfverlämnadt åt domstolarna att pröfva efter föreliggande omständigheter, och jag vet då icke, hvarför det för domstolarna skulle vara svårare att pröfva de bestämmelser, som kunna tänkas blifva införda för förebyggande af illojal konkurrens, än att tillämpa sådana bestämmelser som de af mig här omnämnda.

I öfrigt har ju motionären i motiveringen till sin motion fäst sig vid särskilda fall af illojal konkurrens. Handelsföreningens utskott har fästat uppmärksamheten vid den otillfredsställande lagstiftningen rörande skydd för firma, och utskottet har otvifvelaktigt rätt häri. Jag vill för att ådagalägga detta anföra ett exempel. Visserligen är rätten till firma skyddad sålunda, att samma firma, som inregistrerats i ett handelsregister får icke där inregistreras af annan person. Men det finnes ingenting, som hindrar, att, eluru i en stads handelsregister finnes införd en firma med benämning till exempel Bergman och kompani, en firma med samma benämning kan inregistreras i angränsande stad, och lagstiftningen hindrar icke heller, att denna firma öppnar filial i den stad, där den andra firman under en lång verksamhet vunnit en stor kundkrets och knutit många affärsförbindelser. Vidare talar handelsföreningens utskott om att genom lagstiftning förebygga de osunda afbetalningsaffärerna. På dessa områden bör det väl icke vara svårt att åstadkomma lämpliga lagbestämmelser.

Vidare ber jag att få fästa uppmärksamheten därpå, att inom affärsvärlden numera uppkommit icke endast varumärken, utan jämväl andra affärsbeteckningar, som för affärsmännen äro af mycket stort värde. Men lagen gifver ännu icke sådana affärsbeteckningar något skydd.

Motionären har särskildt fäst sig vid två slag af illojal konkurrens, nämligen svindelaktiga reklamer och skadande af annans affär genom nedsättande utlåtanden och missledande påståenden. I det senare fallet anser jag det vara nödvändigt och möjligt att erhålla effektivare bestämmelser än dem, som äro befintliga i den nuvarande lagstiftningen. Enligt den gällande lagstiftningen torde man icke kunna åtkomma den, som gör sig skyldig till sådan förföring, för så vidt det icke kan påtagligen visas, att skada skett. Men med den bevisningsteori rörande skadestånd, som vi nu ha, möter det stora svårigheter att bevisa sådan skadas belopp, och om en lagstiftning i den riktning motionären afser komme

Ang.
lagstiftnings-
ätgärder
för stäffande
af illojal
konkurrens.
(Forts.)

Ang.
lagstiftnings-
åtgärder
för stäffande
af illojal
konkurrens.
(Forts.)

att framtvinga nya rättsregler för skadestånds bestämmande, skulle den ju medföra godt äfven i det afseendet.

Hvad däremot angår lagbestämmelser beträffande den svindelaktiga reklamen, så medger jag, att här kunna tänkas många gränfall, där det är svårt att afgöra, huruvida en svindelaktig reklam ägt rum eller icke. Men domstolarna få se till, hvilken afsikten varit. Om afsikten varit att skada, då skulle den illojala konkurrensen vara för handen, och straffpåföljd och skadeståndsskyldighet skulle då ifrågakomma. Allt detta får ju domstolen pröfva efter omständigheterna; och jag upprepar, att det icke är värre att pröfva sådana lagbestämmelser än många af de lagbestämmelser, som finnas i nu gällande lagstiftning.

Det är ju en allmän önskan inom köpmannavärlden, att en sådan lagstiftning måtte komma till stånd, och det är beklagligt, att det icke finnes flera målsmän inom Riksdagen just för köpmännens intressen, så att dessa med all kraft kunde göras gällande. De, som yrkat på en lagstiftning uti ifrågavarande afseende, äro icke idealoger eller teoretici, utan praktiska män, som känna förhållandena inom det område, inom hvilket lagstiftningen skulle röra sig. De hafva hittills icke rönt mycket tillmötesgående för sitt yrkande om skydd mot illojal konkurrens, men de ha enständigt fortsatt med framställningar i detta afseende och nu med sådan styrka, att jag anser det vara högst orätt, om man låte dessa röster vara ropandes röster, på hvilka ingen ville lyssna. När en så kraftig opinion framträdt inom köpmannavärlden som den, hvilken nu gifvit sig till känna, är man icke då skyldig att tillmötesgå densamma, är man icke skyldig att, innan man tillbakavisar den, göra ett försök att utröna, om en lagstiftning kan åstadkommas, hvilken kunde tillfredställa köpmännen? Första Kammaren har, som bekant, bifallit förslaget, Andra Kammaren biföll detsamma vid förra riksdagen, och då skulle det vara en underlig omkastning af kammarens ståndpunkt, om den nu skulle komma till ett annat resultat, kanske på grund af en bevisföring, hvars värde synes vara mycket tveivelaktigt.

På grund af denna starkt framträdande opinion inom köpmannavärlden, och med stöd af hvad jag här uttalat ber jag, herr talman, att få yrka bifall till den reservation, som blifvit här i ärendet afgifven.

Med herr Bergendahl förenade sig herrar *Hjärne, Sjöberg, Danielsson, Johansson* i Jönköping, friherre *De Geer, Moll, Svensson* i Skyllberg, *Faxe, Darin, Zimdahl, Lindgren* i Örebro, *von Geijer* och *Wallenberg*.

Herr friherre Bonde: Herr talman! Riksdagshistorien medför många öfverraskningar. Så är förhållandet med den föreliggande motionen. Förra året blef den af lagutskottet tillstyrkt. Då afslogs den af Första Kammaren, men blef utan diskussion antagen

af Andra Kammaren. I år har lagutskottet afstyrkt samma motion, Första Kammaren har bifallit densamma, och Andra Kammaren går nu att fatta sitt beslut. De många instämmanden, som följde på den siste ärade talarens anförande, borde ju inge grundade förhoppningar, att resultatet blir detsamma som i fjol. Men dock har en kraftig röst höjt sig emot denna reservation och till försvar för utskottet, en röst, som ofta tar med sig många i kammaren. Därför kan man, om man än hoppas det bästa, hysa en viss farhåga, att denne man, som makt hafver i vädret, skall få många med sig.

Herr Waldenström, då han hade ordet, förklarade, att han i fjol icke kunde få bekämpa motionen därför, att han vid dess behandling blifvit utkallad af en person, som önskade tala vid honom. Det var ju ytterst beklagligt, att herr Waldenström i fjol, som det tyckes, verkligen blef utsatt för illojal konkurrens, men han har tagit skadan igen i år och med glänsande bevisföring sökt bringa motionen till intet. Den siste talaren liksom motionären har bemött de skäl herr Waldenström anført, och jag vill icke upptaga kammarens tid med att upprepa hvad de sagt.

Jag begärde ordet därför, att det slog mig med häpnad att på samma dag få höra så absolut motsatta åsikter uttalas af en och samme talare. Denne talare, som förut framhållit lagstiftningens nödvändighet för att påverka moralen, då det gäller nykterhetsrörelsen, och därvidlag påyrkat stränga och långt gående restriktiva lagstiftningsåtgärder — samme man kommer ögonblicket därefter och säger, att lagstiftningsåtgärder skall man icke tillgripa, när det gäller moralen. Sjukdomar kan man icke hjälpa genom lagstiftning. Nej, där fordras andra åtgärder. Jag vädjar till herrarna, om icke där föreligger en ganska betänklig motsägelse.

Jag erkänner, att svårigheter möta, då det gäller åstadkomma den lagstiftning, som här är föreslagen, och det har framhållits många fall, i hvilka det kan blifva kinkigt att tolka och tillämpa densamma. Men jag undrar, om icke det är fallet med många andra lagstiftningsåtgärder; jag undrar, om icke så är förhållandet med den lagstiftningsåtgärd, för hvilken kammaren icke direkt uttalade sig, men för hvilken man tycktes ha starka sympatier här inom kammaren, nämligen att absolut förbjuda all utskänkning å kronan tillhörig mark. Då här likväl föreligger ett kraf så uttryckligen framhållet af dem, det närmast gäller, får Riksdagen icke ställa sig döf härför. Jag tror det verkligen vara påkalladt, att något göres för att bota detta, som heter illojal konkurrens.

Då sålunda Andra Kammaren under förlidet år uttalade sig för de af motionären föreslagna åtgärderna, hvilka lagutskottet då tillstyrkte, men som lagutskottet i år afstyrkt, hoppas jag, att Andra Kammaren vidhåller sitt beslut från i fjol och i år lämnar sitt bifall till reservationen. Och det är till densamma som jag anhåller, herr talman, att få yrka bifall.

Ang.
lagstiftnings-
åtgärder
för stäffande
af illojal
konkurrens.
(Forts.)

Herr Widén: Herr talman, mina herrar! Då jag i denna fråga intager en annan ståndpunkt än de flesta talare, som här yttrat sig, har jag funnit det vara min plikt att utsäga min mening, och detta så mycket mer, som det nästan ser ut, som om man med talet om den stora opinion, hvilken skulle existera för den föreslagna skrifvelsen, velat, så att säga, nedtysta motståndarne och utöfva ett lämpligt tryck på deras åsikter. För min del tror jag, att talet om denna opinion är öfverdrifvet. Jag anser det icke konstateradt, att en öfvervägande *allmän* opinion i detta hänseende existerar. För min del anser jag också farhågorna för den illojala konkurrensen och beskrifningarna öfver dess härjningar vara betänkligt öfverdrifna. Skulle allt verkligen vara riktigt, som i detta afseende säges, så skulle vår affärsmannakår befinna sig djupt nere i den illojala konkurrensens dy i jämförelse med utlandets. Och jag tror verkligen icke, att så är förhållandet. Tvärtom tror jag vår affärsmannakår kunna fullt mäta sig med utlandets i afseende på hederlighet och lojalitet; det är sannerligen icke härutinnan som våra affärsmän, då det gäller konkurrens, stå tillbaka för utlänningarne.

I själfva verket synes mig denna s. k. reform vara en tillbakagång i vår näringslagstiftning, en tillbakagång på ett 50-tal år; redan detta är för mig skäl nog att vara emot ett skrifvelsförslag i den vägen. Men härtill komma för visso flera. Lagutskottet har vid sin afstyrkande hemställan förnämligast framhållit svårigheterna att åstadkomma en lagstiftning, som blir verkligt effektiv. För min del vill jag till fullo instämma häruti och alltså konstatera, att dylika svårigheter verkligen existera. Men hvad jag mest har att invända mot den nu ifrågasatta lagstiftningen är de rent af *skadliga* verkningar, som jag anser, att en dylik lagstiftning skulle föra med sig. Det är fara värdt, om vi finge den lagstiftning, som här är begärd, att den skulle komma att göra om intet en stor del af den fullt hederliga konkurrensen; och af detta slags konkurrens hafva vi i vårt land i jämförelse med utlandet visst icke för mycket. Jag vågar till och med påstå, att det till stor del är den hederliga konkurrensen, som man vill åt. Här har jag framför mig den motion, som 1897 väcktes i Andra Kammaren i detta ämne, vid hvilken motion är fogadt ett yttrande af manufakturhandlarnes förening i Stockholm. Däri omnämnes bland annat, att det väckts förslag om »förbud för biträden att inom viss tid etablera sig i samma bransch och inom visst område». Hvad säga herrarna om ett sådant förbud? Detta förslag, som dock stannade vid ett förslag, visar emellertid, hvarthän man vill komma. Ett annat bevis på, hvart man syftar. Herrarna ha kanske hört talas om, att i Stockholm finnes en apotekare, som säljer medicinalier under medicinaltaxan. Lasaretten i Södermanland togo åtminstone förr varor från denna apotekare och fingo utmärkta sådana; det var således en åtminstone för köparne för-

månlig konkurrens. Men tro inte herrarna liksom jag, att alla apotekare med en mun skola säga, att detta är den illojalaste konkurrens som kan tänkas. Det är otvifvelaktigt, att den lagstiftning, man nu vill begära, skall gifva uppslag till olidliga trakasserier och bönhaserier, som det är bäst att vara ifrån, helst det ej är visadt, att det föreligger så synnerligt stort behof i vårt land af en sådan lagstiftning.

Här har af en talare sagts, att detta icke skulle vara så farligt, ty äfven om bestämmelserna icke kunna bli annat än obestämda, så ligger ju tillämpningen af desamma i domstolarnas hand, hvilka nog skola träffa det rätta. Ja, det är godt och väl, att så är förhållandet. Men äfven om domstolarna komma till ett godt resultat, så är en rättegång förbunden med så många obehag och trakasserier för den anklagade, att han icke skulle vara hjälpt ens med ett frikännande utslag. Det komme nog att finnas många, som skulle försöka på denna väg komma åt en besvärlig konkurrent för att förmå honom att upphöra med sin affär. Ett sådant försök måste betydligt underlättas däraf, att gränserna för hvad som är och icke är illojal konkurrens alltid måste blifva mycket vaga. Under förra årets debatt i Första Kammaren yttrade sig en talare, som väl måste anses stå handelskårens intressen och önsknigar nära, herr Leman, emot ifrågasvarande då framlagda förslag och omtalade då, att under öfverläggningarna i tyska riksdagen om det förslag, som i Tyskland sedan blef lag, blifvit uppställd den frågan: »Är en tobakshandlande, som säljer endast tyska cigarrer, berättigad att föra en skylt, hvarå afmålats negrer, som arbeta med tobaksblad?» Det blef en lång debatt, huruvida detta skulle anses som illojal konkurrens eller icke. — Hvad skulle då sägas, om våra tobakshandlare och cigarrfabrikörer, som på sina cigarrlådor låta framställa allehanda vackra landskapsstycken från Cuba och andra exotiska länder, fastän kanske både tobaken är från Sverige och cigarrerna tillverkats i Sverige? — Ja, i tyska riksdagen kom man till det resultat, att detta spörsmål icke kunde på förhand afgöras, utan måste bero på domstols pröfning i hvarje särskildt fall. Äfven om man nu antager, att domaren pröfvar en dylik fråga efter bästa förstånd och verkliga kommer till ett godt resultat, så kan likväl konkurrenten i fråga hafva utsatts för mycket obehag och förluster, hvarför han ej finge upprättelse eller ersättning; sannolikt skulle domstolen ofta nog säga, att som fallet vore tveksamt och skäl alltså icke saknades för åtalet, skulle rättegångskostnaderna kvittas emellan parterna.

Nu säger man, hvarför kan icke Riksdagen i allt fall aflåta denna skrifvelse; det gäller ju blott att begära en utredning. Då lagförslag kommer från Kungl. Maj:t, kan ju Riksdagen alltid granska och, om så finnes lämpligt, afslå detsamma. Nej, det är nog ej så lätt att *då* afslå ett lagförslag, som Riksdagen själf begärt; Riksdagen blifver alltid i viss mån bunden af sin begäran.

*Ang.
lagstiftnings-
åtgärder
för stäffande
af illojal
konkurrens.
(Forts.)*

Ang.
lagstiftnings-
åtgärder
för stäjfjande
af illojal
konkurrens.
(Forts.)

För min del kan jag alltså icke inse annat än att det är försiktigast, att Riksdagen låter bli att skriva i det här fallet. Frågan kommer för öfrigt i alla händelser att prövas af Kungl. Maj:t, ty den ligger petitionsvis inne hos regeringen, och mig synes det bäst, att Riksdagen låter det bli därvid. Då detta är min mening, har jag ansett mig skyldig uttala den och yrkar bifall till lagutskottets hemställan.

Herr Ljunggren: Herr talman! Den föregående talarens anförande ber jag att i någon mån få bemöta. Han syntes underskatta den opinion från landets köpmanskår, som åvägabragts och som lagutskottet erhållit kännedom om. Detta kan blott tydas på det sättet, att den ärade talaren icke följt så noga med på köpmansområdet, som han borde ha gjort, ifall han velat bedöma värdet af dessa uttalanden. Men de, som följt med på de senare årens dels vid föreningssammanträden, dels vid enskilda samtal mellan handelns män, skola förvisso icke underkänna värdet af de uttalanden, som blifvit gjorda.

Herr Widén åberopade manufakturhandlareföreningens betänkande af år 1896, som bilagts den år 1897 i ämnet väckta motionen. Han påpekade därvid, att i detta betänkande bland annat omnämndes ett fall, som han påstod, att föreningen ansåg böra räknas som illojal konkurrens. Det förhåller sig emellertid faktiskt icke så, att manufakturhandlareföreningen i sitt betänkande påstått, att detta fall är att räkna som illojal konkurrens. Ty manufakturhandlareföreningens kommitté var så förtrogen med köpmännens intressen, att den noga förstod att skilja på en sak, som icke hörde dit. Manufakturhandlareföreningens kommitterade tillstyrkte en skrivelse till Kungl. Maj:t blott rörande svindelaktig reklam, vidare skadande af annans näring eller kredit samt tillvägagåendet vid realisation af konkursbo eller just de tre fall, som jag i min motion förlidet år tog mig friheten att fästa uppmärksamheten på. Till följd af förra årets lagutskotts utlåtande har jag i nu föreliggande motion undantagit det sista fallet eller realisation af konkursbo.

Beträffande det från Tyskland hämtade exemplet rörande cigarrhandlande, som begagnade skyltar, hvarpå negrer voro afmålade ehuru cigarrerna icke alltid voro negercigarrer, så var detta ett exempel, som knappt behöft åberopas, då talaren sedan meddelat, att tyska riksdagen icke hade funnit detta fall hänförligt under illojal konkurrens.

Jag vidhåller mitt yrkande.

Herr Zetterstrand: Herr talman, mina herrar! Om det vore fråga om att man ville begära utredning angående de lagbestämmelser, som kunde anses erforderliga och lämpliga till stäjfjande af konkurrens i allmänhet, då ville jag gifva talaren på söder-

manlandsbänken rätt, att det vore fråga om en tillbakagång i lagstiftningen af 50 år. Men nu är det fråga om att få utredning, hvilka åtgärder äro lämpliga till stäffjande af den *illojala* konkurrensen. Och *detta* vill jag däremot påstå vara ett framsteg i lagstiftningen.

Ang.
lagstiftnings-
åtgärder
för stäffjande
af *illojal*
konkurrens.
(Forts.)

Enär här åberopats hvad våra apotekare i sådant fall skulle anse vara *illojal* konkurrens eller icke, så vill jag säga, att *det* skall Riksdagen icke fästa sig vid, utan hvad Riksdagen väntar är, att regeringen, efter moget och noggrant öfvervägande, skall söka utstaka de verkliga gränserna för *illojal* konkurrens.

Sedan denna fråga var före inom lagutskottet, ha vi just vid lagutskottets sista sammanträde varit i tillfälle att behandla en fråga, som kommit in till utskottet och som just rör området för den *illojala* konkurrensen. Den rörde nämligen en vid denna riksdag väckt motion, som afsåg skydd för varumärke. Vid behandlingen af denna motion voro vi emellertid litet hvar inom utskottet ense därom, att det kunde behövas ett tillägg till lagstiftningen för att just på detta område motarbete den *illojala* konkurrensen. Men i samband därmed funno vi också, att likartade bestämmelser vore nödvändiga i förordningarna rörande mönster och fotografier för att äfven där bemöta den *illojala* konkurrensen.

Nu är jag icke alls öfvertygad därom, att den lagstiftning, som här kan komma i fråga, bör bestå i en eller annan paragraf i strafflagen. Jag tror snarare, att tyngdpunkten måhända kommer att läggas i åtskilliga af de näringsförordningar, som finnas, och att i dem bör inläggas ett eller annat moment, som kan göra förordningarna effektiva.

Talaren på södermanlandsbänken nämnde vidare, att det icke vore skäl för Riksdagen att intaga någon viss position, då frågan i alla fall låge före hos regeringen i form af en petition från köpmanskåren. Detta kunde vara ett skäl, om det vore så, att man kunde vänta, att regeringen skulle fästa stort afseende vid denna framställning. Alldeles otvifvelaktigt skulle regeringen göra det under två förutsättningar. Den ena vore, att vi i regeringen hade en särskild målsman för handel och näringar, och den andra vore, att regeringen verkligen hade tid att ägna sig åt denna fråga. Men nu är det så, att regeringen saknar en speciell målsman för handel och näringar; och det är vidare så, att regeringen är öfverhopad med skrivelser från Riksdagen. Är det icke då helt naturligt, att regeringen i främsta rummet behandlar de framställningar, som komma från Riksdagen, och först i andra hand de frågor, som hänskjutits till regeringen från enskilda personer? För att nu förevarande framställning skall rycka upp i första ledet och således komma att tillhöra de frågor, som Riksdagen önskar få behandlade, anser jag, att Riksdagen bör göra ett uttalande i frågan. Och underligt vore, om icke Andra Kammaren skulle göra

Ang.
lagstiftnings-
åtgärder
för stärfjande
af illojal
konkurrens.
(Forts.)

detta, då Första Kammaren nu omsider gått in på samma framställning.

Jag yrkar fortfarande bifall till reservationen.

Herr Widén: Herr talman, mina herrar! Den siste talaren vill jag svara allenast, att jag just af det skälet motsatt mig den föreslagna skrifvelsen, att jag är rädd för — och jag anser med ganska stora skäl — att en lagstiftning mot den *illojala konkurrensen*, eller den konkurrens som man kallar den illojala, i själfva verket skall blifva en lagstiftning mot *konkurrensen i allmänhet*. Och *detta* anser jag vara i hög grad farligt.

Herr talman, jag vidhåller mitt yrkande.

Herr Lindhagen: Herr talman! Jag kan icke neka till, att herr Widéns påstående, att en lagstiftning mot illojal konkurrens skulle innebära en tillbakagång af femtio år i tiden, föreföll mig mycket öfverraskande. Och då han likaledes påstod, att en sådan lagstiftning var ämnad och utgången i syfte att motverka den hederliga konkurrensen, blef jag verkligen ännu mer förvånad. Jag hade icke föreställt mig, att någon förut uppfattat saken på detta sätt. Man kan möjligen göra gällande, att det är ganska svårt att träffa den illojala konkurrensen. Men att det innersta syftmålet med den ifrågasatta lagstiftningen skulle vara att komma åt den hederliga konkurrensen, eller att man genom en dylik lagstiftning skulle gå tillbaka femtio år i tiden, *det* är så orimligt, att det förefaller mig, som om herr Widén sett denna sak ur allt för allmänna synpunkter och icke tänkt sig in i de speciella fall, hvarom nu är fråga.

Jag vill nu blott framhålla, att man icke bör, såsom herrar Waldenström och Widén gjorde, endast taga fram roliga exempel på lustiga yttringar af en lagstiftning, sådan som den föreslagna. Det är mycket möjligt och troligt, att både herr Waldenströms och herr Widéns skyddslingar skulle blifva alldeles fria i de omnämnda fallen. För min del vill jag endast återropa hvad lagutskottet förlidet år själf säger, nämligen att det, efter utskottets mening, bör »tillses, att i främsta rummet åtgärder vidtagas emot sådana konkurrensformer, som motionären sammanfattat under rubriken skadande af annans näring eller kredit genom missledande påståenden eller åtgärder». Vi hafva ju icke heller i reservationen begärt lagstiftningsåtgärder mot all illojal konkurrens, utan vi hafva begärt, att regeringen skulle framlägga förslag till lagstiftning mot illojal konkurrens i de fall, som äro möjliga att träffa. Man skulle således fästa sig vid det fall, som ligger närmast till hands, nämligen att det faktiskt för närvarande förhåller sig på det sättet, att en konkurrent kan utsprida vilseledande och falska uppgifter om en annan konkurrents näring och varor,

utan att han kan åtkommas utaf lagen. Hvarför är det nu då på det sättet? Jo, därför att lagen förutsätter, att det skall kunna bevisas, att den andre verkligen lidit skada eller men, och hvaruti denna skada består. Men är det så, att någon utsprider vilseledande uppgifter om en konkurrens näring, kan det ofta icke ledas i bevis, att på grund därutaf de eller de kunderna underlåtit att köpa varor hos honom. Man vill därför komplettera lagen i det afseendet, att en handelsman icke kan utsprida sådana för en konkurrens näring ytterst menliga rykten utan att blifva straffad. Det nu omnämnda fallet är det vanligaste. Jag har för öfrigt hört så många fall, där personer lidit skada genom ett dylikt förfaringssätt från en konkurrens sida, men den som tillskyndat skadan blifvit oåtkomlig af lagen.

Om Kungl. Maj:t kommer fram med förslag blott i det syfte, som nu angifvits, är redan därigenom mycket vunnet.

Jag tror således, att man icke alltför mycket får bryta stafven öfver det sträfvande, som framkommit från handelsvärlden, att i en tid af ytterlig konkurrens försöka att något dämpa denna konkurrens, när den ikläder sig allt för illojala former.

För min del har jag därför ansett mig böra ansluta mig till den mening, som uttalats i reservationen, till hvilken jag därför tillåter mig att yrka bifall.

Öfverläggningen var härmed afslutad. Därunder hade yrkats dels bifall till utskottets hemställan, dels ock afslag därå och bifall i stället till den af herr Zetterstrand med flere afgifna, vid utlåtande fogade reservationen. Herr talmannen, som nu framställde propositioner å dessa yrkanden, fann den senare propositionen vara med öfvervägande ja besvarad. Votering begärdes likväl, i anledning hvaraf nu uppsattes, justerades och anslogs en så lydande voteringsproposition:

Den, som vill, att kammaren, med afslag å lagutskottets hemställan i utskottets förevarande utlåtande n:o 9, bifaller den af herr Zetterstrand med flere afgifna, vid utlåtandet fogade reservationen, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit utskottets berörda hemställan.

*Ang.
lagstiftnings-
åtgärder
för stäffande
af illojal
konkurrens.
(Forts.)*

Omröstningen utvisade 95 ja mot 81 nej; och hade kammaren alltså med afslag å utskottets hemställan bifallit den af herr Zetterstrand med flere afgifna, vid utlåtandet fogade reservationen.

§ 7.

Härefter föredrogs sammansatta stats- och bankoutskottets utlåtande n:o 1, i anledning af verkställd granskning af fullmäktiges i riksbanken och fullmäktiges i riksgäldskontoret åtgärder för utförande af det dem gemensamt lämnade uppdrag i fråga om utförande å Helgeandsholmen af riksdags- och riksbankshus.

Sedan utskottets hemställan blifvit uppläst, yttrade

Herr Palme: Herr talman, mina herrar! Jag skall icke länge upptaga kammarens tid, så mycket mera som jag icke kommer till något annat slut än det, hvartill sammansatta stats- och bankoutskottet kommit, nämligen att tillstyrka ansvarsfrihet för vederbörande. Men då detta är första gången, som man kan vara i tillfälle att uttala sig om Riksdagens hus, sedan den inflyttat i detsamma, vill jag tillåta mig att yttra några ord.

Jag vill då till en början konstatera hvad som redan för 10 eller 12 år sedan från så många håll påpekades, nämligen *att* den enkla, ädla och dominerande värdigheten hos konungaborgen icke så litet lidit på den briljanta fasad, som blifvit uppställd bredvid slottet, *att* utsikten från Vasabron och trakten däromkring öfver riksdagshuset och det till större delen bortskymda slottet är allt annat än tilltalande samt *att* rätt ledsamma sättningar litet emellanåt yppat sig, huru väl de än vid olika tillfällen blifvit öfverkittade.

Hvad fasaden beträffar, så kunna vi väl icke annat än erkänna, att den med hänsyn till sin arkitektoniska storslagenhet, sina proportioner och det gedigna materialet är vacker, men jag för min del kan icke finna, att denna pelarefasad, dessa nästan schematiskt tillämpade klassiska motiv passa oss, att den har, hvad jag skulle vilja kalla: historiskt berättigande i vårt land. Det hela synes mig vara en vacker lösning af ett akademiskt prisämne, men där pristagaren, huru vackra motiv han än från olika håll hämtat, dock icke har lyckats däri lägga den konstnärliga individualitet, utan hvilken ett sådant verk icke blir ett konstverk.

Hvad planläggningen beträffar, kan jag icke finna annat än att det finnes ganska betydande anmärkningar att i sådant afseende göra. Om vi till utrymmen för sällskapslokaler i riksdagshuset räkna det stora gemensamma galleri, som motsvarar den gamla sammanbindningsbanan, synes mig dessa utrymmen blifvit oproportionerligt väl tillgodosedda på bekostnad af åtskilliga andra fullkomligt nödvändiga utrymmen. Jag menar kanslirum, referent-

och biblioteksrum, som redan äro så knappt tilltagna, m. fl. andra utrymmen.

Hvad våra plenisaralar beträffar, så är det ju en vacker idé med denna naturliga rödbok, men jag vädjar till herrarna, om det icke är den mest afskyvärda färgsammansättning, som valts för mattor och stolbeklädnad.

Och så akustiken. — Det säges, att det lärer vara ett bland de svåraste problem för en arkitekt att i en stor sal lösa det akustiska problemet, men olösligt bör det dock icke vara, och kan icke detta problem lösas, är därigenom en hård dom fäld öfver hela detta hus.

Hvad åhörareläktarna beträffar, så hade man väl kunnat hoppas, att ett väsentligt större utrymme skulle hafva beredts åhörarne, men så är icke fallet. Därvid fäster jag mig dock mindre, men en annan sak är af väsentligt större vikt, och det är referentläktarna. Svenska folket fordrar med all rätt, att tidningarna skola återgifva så fullständiga referat som möjligt öfver riksdagsförhandlingarna, och vi riksdagsmän fordra, att tidningarna skola återgifva åtminstone *riktiga* referat af hvad vi säga, men detta är synnerligen svårt, såsom det nu är anordnadt, då från referentläktarna icke uppfattas annat än helt otydligt en väsentlig del af hvad som säges inom stora områden af särskildt denna kammare. Utrymmena äro små, och för att göra en renskrifning äro referenterna hänvisade till en korridor.

Hvad dekoreringen beträffar — jag vill äfven yttra några ord om densamma — har en ganska stor lyx och en ganska riklig dekorering offrats på fasaden, på den stora centrala trappan och på det af mig nyss omnämnda gemensamma galleriet. För öfrigt äro lokalerna enligt min uppfattning synnerligen enkla, delvis nästan torftiga, om jag ock ej vill förneka, att äfven vackra lokaler finnas. För min del är jag af uppriktigaste hjärta för enkelhet i inredning och dekorerung, men med enkelhet bör man kunna förena trefnad och smakfullhet, och dessa fordringar hafva enligt min mening här icke alltid fyllts.

Det är icke utan, att jag emellanåt har tänkt, att detta riksdagshus är en symbol af den del utaf svenska folket, hvilken vi väl alla vilja reformera, nämligen *det* svenska folk, som slår på stort och lefver öfver sina tillgångar, men bakom den glansfulla ytan gömmer en ganska stor nationell fattigdom.

Herr talman, jag har icke något yrkande att framställa.

Herr Hammarskjöld: Jag kan icke neka till, att jag blef mycket öfverraskad att få höra ett anförande af den art vi nu hört, mest af det skäl, att jag anser det fullkomligt öfverflödigt. Nu finns huset här, och hvad det nu tjänar till att i kammaren tala om de brister, som den enskilde tycker att det har, har jag litet svårt att förstå. Men när den siste talaren ansåg sig böra komma

fram med sina anmärkningar, bör det vara mig tillåtet att svara några ord.

Han började med att tala om den briljanta fasaden och sade, att riksdagshusets vackra yttre inverkade nedsättande eller störande på slottets lugna, vackra värdighet. Jag hyser nu icke den meningen, att det inverkar störande på slottet. Jag tycker, att två vackra hus kunna stå bredvid hvarandra utan att skada hvarandras utseende. Det gläder mig emellertid att höra, att han ger fasaden det vitsordet att vara briljant vacker. Så mycket egendomligare är det att sedan höra honom säga, att där saknas den konstnärliga individualitet — eller hvad det nu var han sade — som man borde vänta af ett sådant hus. Jag anser för min del, att hela den svenska nationen kan känna rättmätig glädje och stolthet öfver att hafva ett så vackert riksdagshus.

Hvad beträffar talet om färgsammansättningen här inne, som han icke tyckte om, så skall jag villigt gifva honom rätt i att den icke i allo är tillfredsställande särskildt beträffande färgen på våra stolbeklädnader. Men hvad gör det egentligen? Det är en sak, som lätt kan hjälpas för en ringa kostnad, ifall det blir en allmänt uttalad mening, att det bör ändras.

Att i öfrigt båda plenisalarna äro utomordentligt vackra, har jag icke hört någon bestrida. Hvad akustiken beträffar, så kunde den ju vara bättre. Men det är ett ytterst svårlöst problem att så konstruera ett rum, där en stor mängd folk skall vara tillsammans och hafva tillräckligt utrymme, så att en talare höres väl öfver allt. Det beror i mycket hög grad på talarens röst, och den siste talaren kan jag försäkra, att han icke hade svårt att göra sig hörd, där han stod. Att icke antalet åhörareplatser blifvit större, det är jag ense med honom att beklaga. Men han glömde en sak. Då han beklagade, att akustiken icke är bra, borde han också komma ihåg, att om rummet gjorts så mycket större, att det blifvit ett väsentligt större antal åhörareplatser, hade sannolikt akustiken blifvit ännu sämre.

Hans anmärkning rörande referentläktaren, att man där skulle hafva svårt att uppfatta talarne, tror jag vara riktig endast i det fall, att en lågmäld talare talar från sin plats eller från den talarestol, som är till vänster om talmannen. Men sedan tidningarna själfva uppmanat oss att tala från den andra talarestolen, föreställer jag mig, att det icke skall blifva svårt för referenterna att uppfatta hvad som säges. Att de skulle hafva så dåligt utrymme, vågar jag bestrida så väl beträffande läktaren, som det rum, där de sitta och skriva ut sina referat. Jag har själf varit uppe och sett efter. Jag vill medgifva, att rummet icke är trefligt, men att där är tillräckligt utrymme vill jag påstå.

Slutligen talade han om dekoreringsen och klandrade, att den delvis var dyrbar och delvis nästan torftig. Det är icke lätt att göra alla till viljes. Hade riksdagshuskommittén gjort dekoreringsen dyrbar

öfverallt, är jag öfvertygad om, att röster här skulle hafva höjts, som klandrade kommitterade för onödigt och öfverdrifvet slöseri. Jag tycker, att de som haft med saken att göra gått en mycket förståndig medelväg. I byggnadens hufvudparti, stora trappuppgången och vestibulen, hafva nedlagts kostnader för att få det dyrbart och vackert; och det kunna vi väl vara ense om, att det verkligen är en utmärkt vacker vestibul. Att i de särskilda lokalerna för öfrigt — jag menar i klubb-, kafé- och framförallt utskottslokaler — en stor enkelhet blifvit iakttagen, anser jag synnerligen berömvärdt.

Hvad slutligen beträffar den brist på trefnad, som talaren sagt sig hafva känt i våra lokaler, är han den förste, som jag hört uttala en sådan tanke. Jag har icke hört någon som icke sagt, att vi hafva all anledning att vara belättna och finna det utomordentligt treffligt.

Vidare anfördes ej. Hvad utskottet hemställt bifölls.

§ 8.

Vidare föredrogs och godkändes bankoutskottets memorial n:o 6, angående afskrifning af osäkra fordringar vid riksbankens afdelningskontor i Göteborg, Malmö, Falun, Halmstad, Jönköping, Kalmar och Växjö.

§ 9.

Härefter företogs till afgörande statsutskottets utlåtande, n:o 7, angående regleringen af utgifterna under riksstatens sjätte hufvudtitel, innefattande anslagen till civildepartementet.

Punkten 1.

Kungl. Maj:t hade i statsverkspropositionen i punkten 1 under sjätte hufvudtiteln föreslagit Riksdagen medgifva, att det under anslaget till landsstaterna i länen uppförda reservationsanslag till arfvoden åt extra länsnotarier och öfriga extra biträden vid länsstyrelserna samt till vikariatsersättning under semester för därtill berättigade tjänstemän måtte höjas från 140,000 kronor till 155,000 kronor, eller med 15,000 kronor.

Utskottet hemställde, att Riksdagen, i anledning af Kungl. Maj:ts förevarande framställning, måtte höja det under anslaget till landsstaterna i länen uppförda reservationsanslag till arfvoden åt extra länsnotarier och öfriga extra biträden vid länsstyrelserna samt till vikariatsersättning under semester för därtill berättigade tjänstemän från 140,000 kronor till 150,000 kronor, eller med 10,000 kronor.

*Angående
höjning af
anslaget till
arfvoden åt
extra biträden
vid länsstyrel-
serna m. m.*

Angående
höjning af
anlaget till
arfvoden åt
extra biträden
vid länsstyrel-
serna m. m
(Forts.)

Vid punkten hade fogats reservation af friherre *Palmstierna*, hvilken yrkat, att utskottet måtte hemställa om bifall till Kungl. Maj:ts ifrågavarande framställning.

Utskottets hemställan upplästes, hvarefter

Chefen för civildepartementet, herr statsrådet Westring anförde: Herr talman, mina herrar! Utskottet har i denna punkt välvilligt medgifvit, att en höjning af anlaget till extra biträden vid länsstyrelserna är af behovet påkallad. Det är endast i fråga om det belopp, hvarmed höjningen skulle äga rum, som utskottet har skilt sig från Kungl. Maj:ts förslag, och med anledning af denna skiljaktighet skall jag anhålla att få yttra några ord.

Ifrågavarande anslag utgör för närvarande 140,000 kronor, Kungl. Maj:t har begärt en förhöjning af 15,000 kronor och utskottet har stannat vid 10,000 kronors förhöjning.

Såsom skäl för nedsättningen af det begärda beloppet har utskottet åberopat den å bane varande löneregleringen för landsstaten och i följd däraf ansett, att förhöjningen borde begränsas till hvad som för den allra närmaste framtiden vore oundgängligen nödvändigt.

Jag skall icke bestrida riktigheten af denna grundsats, men jag ber att få tillkännagifva, att det är just med hänsyn därtill, att man icke ansett, att det skulle dröja lång tid, innan en ny stat för landsstaten kunde föreläggas Riksdagen, som förhöjningen har begränsats till det af Kungl. Maj:t begärda beloppet 15,000 kronor, och jag tillåter mig betvifla, att man med det af utskottet föreslagna beloppet 10,000 kronor kan tillmötesgå ens de anspråk, som under den närmaste framtiden finnas vara berättigade.

Såsom af redogörelsen i den kungl. propositionen framgår, är hela anlaget, på 25 kronor när, disponerad på det sätt, att Kungl. Maj:t har anvisat vissa belopp till Konungens befallningshafvande att utgå tills vidare årligen. Nu begärde i slutet af förra året fem länsstyrelser förhöjning med sammanlagdt 8,750 kronor, som skulle årligen återkomma såsom stadigvarande anslag. För att tillmötesgå dessa anspråk fanns icke någon annan tillgång än en besparing från äldre tider af 8,700 kronor. I följd däraf kunde man icke tillmötesgå de gjorda framställningarna om anslags anvisande *tills vidare*, utan man måste begränsa sig till 1905 och satte det sammanlagda beloppet till 7,550 kronor, för att man icke skulle stå alldeles utan reserv. Denna reserv blef således icke mera än 1,150 kronor, som nu finnes till Kungl. Maj:ts disposition.

Hvad behovet för den närmaste framtiden beträffar, så är det väl otvifvelaktigt, att dessa 7,550 kronor, som äro beviljade för innevarande år, komma att fortfarande tills vidare vara oundgängligen nödvändiga.

Om utskottets förslag nu bifalles och förhöjningen begränsas till 10,000 kronor, återstår således ett belopp, utöfver hvad som

tagits i anspråk, af 2,450 kronor, hvartill då kommer denna behållning af 1,150 kronor, som icke finnes för mer än en gång.

Nu ber jag att få erinra därom, att det emellanåt kan inträffa, att det uppstår behof af ett alldeles extra tillskott för ett visst år hos en viss befallningshafvande. Så hände t. ex. under nödåret i Norrbotten, att det måste anvisas ett extra anslag af 3,600 kronor för att möta det alldeles osedvanliga stora arbete, som då uppstod för Konungens befallningshafvande. Om jag nu beräknar, att det gamla öfverskottet af 1,150 kronor finnes till en sådan reserv för dylika oförutsedda behof, har jag icke räknat detta behof högt. Men att dessutom en ökning allt emellanåt å ifrågavarande anslag erfordras, ligger i själfva verket i sakens natur. Jag har i mitt anförande till statsrådsprotokollet hänvisat därtill, att Konungens befallningshafvandes arbeten upphörligen stiga och stigit högst väsentligt för hvarje år, hvartill kommer att äfven löneanspråken stiga. Det är nu stadgadt, att den högsta lön, som Konungens befallningshafvande får tillerkänna e. o. länsnotarier, är 2,000 kronor och andra tillfälliga biträden 1,000 kronor. Men det är ingalunda förhållandet, att alla eller ens de flesta af de extra tjänstemännen nu äro uppe vid maximilön. Tvärtom finnes det åtskilliga extra länsnotarier med lägre lön än 2,000 kronor och extra landskanslistor och landskontorister med 7, 8 och 9 hundra kronors lön. Man måste finna det naturligt, då jag från Konungens befallningshafvande i så godt som alla län får höra klagomål, att det är nästan omöjligt för dem att med dessa små löner få tillräckligt med folk, så att de kunna medhinna hvad som kräfvades för den stora arbetsbördan, som åligger dem.

För att motsvara detta ökade behof, blifva, som jag sade, om utskottets hemställan bifalles, endast 2,450 kronor disponibla. Men erfarenheten visar, att för hvarje år tillkommer något nytt. Dessa 2,450 kronor utgöra icke större belopp, än att, om de fördelas på alla befallningshafvande, det blir 100 kronor på hvar. Det är ju klart, att det icke är så, att det för hvarje befallningshafvande årligen behöfvades en ökning, utan det går så småningom, än hos den ene och än hos den andre. Men behovet förefinnes alltid, och med den erfarenhet man har, tror jag man kan säga, att äfven för den närmaste tiden denna lilla marginal är otillräcklig för att behovet skall blifva tillfredsställt.

Af dessa skäl, och då jag icke behöfver för kammaren påvisa, huru viktigt det är, att den utomordentligt omfattande, mångskiftande och viktiga förvaltning, som åligger länsstyrelserna, blir skött såsom sig bör, men därtill ovillkorligen fordras att tillräckliga arbetskrafter stå länsstyrelserna till buds, vill jag lägga kammaren på hjärtat, att det skulle vara synnerligen tillfredsställande, om kammaren ville, liksom Första Kammaren redan gjort, bevilja det af Kungl. Maj:t begärda beloppet, som visserligen är icke högt tilltaget.

*Angående
höjning af
anslaget till
anfvoden af
extra biträden
vid länsstyrel-
serna m. m.
(Forts.)*

Angående
lönjning af
anslaget till
arfvo den åt
extra biträden
vid länsstyrel-
serna m. m.
(Forts.)

Herr Persson i Tällberg: Såsom herr statsrådet redan anført, utgör det ifrågavarande reservationsanslaget 140,000 kronor. Om herrarna slå upp sid. 3 i den vid detta betänkande fogade kungl. propositionen, finna herrarna där öfverst på sidan en redogörelse för huru ifrågavarande anslag blifvit använt. Däraf framgår, att för år 1904 har af anslaget, 140,000 kr., användts 139,975 kronor 3 öre, hvadan således af det anslaget återstår endast 24 kronor 97 öre. Vidare anföres i samma kungl. proposition, att Konungens befallningshafvande i Malmöhus län fått sig anvisadt ett belopp af 1,000 kr. af besparingarna, d. v. s. af föregående årens besparingar å samma anslag. Nu har Konungens befallningshafvande i Malmöhus län en längre tid haft hos sig anställda en extra länsbokhållare och en extra länsnotarie, den senare med 2,000 kronor och den förre med 1,000 kronors aflöning. Jag vill i parentes säga, att jag för min del förmodar, att dessa 1,000 kronor, som tagits från besparingarna, till största delen gått till denna extra länsbokhållare såsom lönefyllnad. Sedermera har samma Konungens befallningshafvande anhållit att för år 1904 få ytterligare en länsnotarie och en länsbokhållare, hvardera med 2,000 kronors lön, eller tillsammans 4,000 kronor. Men dessa 4,000 kronor skola icke tagas af besparingarna, utan de hafva under 1904 tagits af anslaget 140,000 kronor och ingå således i den summa, 139,975 kronor, hvarom jag nyss nämnde. Vidare har samma Konungens befallningshafvande anhållit att för upprätthållande af domängörömlen få anvisadt ett belopp af 550 kronor utöfver hvad som för samma ändamål förut anvisats. Sedan har äfven Konungens befallningshafvande i Göteborgs och Bohus län anhållit att få hos sig anställa ytterligare en extra länsnotarie och en extra länsbokhållare, hvardera med en aflöning af 2,000 kronor, således tillsammans 4,000 kronor. Därmed hafva vi kommit till de anslagskraf, hvartill reservationsanslaget icke förslår. Till dessa 4,000 kronor skola nu läggas de 550 kronor, som Konungens befallningshafvande i Malmöhus län begärt för upprätthållandet af domängörömlen. Dessutom ha tre andra, icke namngifna Konungens befallningshafvande anhållit om ett belopp å tillsammans 3,200 kronor. Statskontoret, som hörts i denna sak, har förordat, att samtliga dessa belopp, tillsammans utgörande 7,750 kronor, skulle få tagas af besparingarna. Det framgår emellertid af hvad som står på sid. 4 i den kungl. propositionen, att detta belopp 7,750 kronor icke synes vara erforderligt, utan i stället 7,550 kronor, ty man kan läsa mellan raderna å sid. 4, att Kungl. Maj:t icke beviljat de tre onämnda Konungens befallningshafvande mer än 3,000 kronor, oaktadt de begärt 3,200.

Ett belopp å 7,550 kronor skulle således tagas af föregående års besparingar, hvilka — såsom också herr statsrådet redan anmärkt — uppgå till omkring 8,700 kronor, hvartill man naturligtvis måste lägga 1904 års besparingar eller 24 kronor 97 öre. Det skulle således icke blifva mera kvar af besparingarna än 974 kro-

nor 97 öre plus de 200 kronor, som Kungl. Maj:t synes hafva afprutat. Men af dessa besparingar skulle nu vidare tagas de 1,000 kronor, som Konungens befallningshafvande i Malmöhus län redan fått tillstånd att taga såsom lönefyllnad och för oundgängliga behof.

Statsutskottet har på grund häraf funnit, att det nuvarande anslagsbeloppet icke är tillräckligt, utan att för de nu närmast mötande krafven fordras faktiskt ett ökad t anslag å — ty det är sålunda nära nog slut med besparingarna, då endast 1,175 kronor finnas kvar — 8,750 kronor, eller om frånräknas de 200, som enligt hvad jag nyss nämnde blifvit afprutade, 8,550 kronor. Nu har statsutskottet ansett sig böra tillmötesgå Kungl. Maj:ts äskande så till vida, att utskottet tillstyrkt en ökning i anslaget med sammanlagdt 10,000 kronor.

Utskottet har emellertid icke ansett sig böra tillstyrka Kungl. Maj:ts förslag i dess helhet. I den kungl. propositionen på sid. 5 säges bland annat, att anledningen till det högre anslagets äskande är den, att Kungl. Maj:t ansett, att anslaget bör bestämmas så högt, »att en ny reglering däraf icke må under den allra närmaste tiden åter blifva nödvändig». Utskottet har ansett det vara så mycket mindre lämpligt att godkänna detta Kungl. Maj:ts uttalande, som den s. k. löne regleringskommittén, såsom vi alla veta, just nu är sysselsatt med en utredning af löneförhållandena inom landsstaten, och kommitténs förslag i den delen kommer med all sannolikhet, enligt hvad det meddelats utskottet, att föreligga färdigt redan under innevarande år. Utskottet har därför icke trott det vara lämpligt att nu gå löne regleringskommittén i förväg, utan har endast tillstyrkt denna höjning i anslaget med 10,000 kronor, hvarigenom i alla fall ett belopp af mellan 2,000 och 3,000 kronor kommer att stå till Kungl. Maj:ts disposition förutom hvad som erfordras för 1906.

På grund af nu anförda skäl skall jag, herr talman, anhålla att få yrka bifall till utskottets hemställan i förevarande punkt.

Herr Roos: I det statsrådsprotokoll, som är bilagdt Kungl. Maj:ts proposition rörande anslagen under sjätte hufvudtiteln, upp lyser chefen för civildepartementet, att de hos öfverståthållarämbetet och Kungl. Maj:ts befallningshafvande afförda och balanserade mål under år 1899 utgjort tillsammans 292,954 och under 1903 356,275. Det är alltså en ökning på endast 4 år af öfver 60,000 mål eller omkring 21 %; och denna ökning är ingalunda tillfällig, då nästan hvarje år någon ny författning eller lag utkommer, som ålägger Kungl. Maj:ts befallningshafvande någon ny skyldighet. Beträffande ökningen af göromålen skall jag be att få nämna, att hos Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Malmöhus län summan af handlagda mål under åren 1879, 1880 och 1881 utgjorde omkring 53,000, under det att summan för åren 1901, 1902 och 1903 uppgick till

*Angående
höjning af
anslaget till
arfvo den åt
extra biträden
vid länsstyrel-
serna m. m.
(Forts.)*

Angående
höjning af
anslaget till
arfvoden åt
extra biträden
vid länsstyrel-
serna m. m.
(Forts.)

81,000 mål. På dessa 20 år har således antalet mål stigit med öfver 50 %. Herrarna känna nog samtliga de författningar, som i synnerhet lagt ökade arbetsbördor på länsstyrelserna. Sålunda hafva vi lagen om registrering af föreningar, en författning hvil- kens tillämpning tager en persons arbetskraft i anspråk vid landskansliet i Malmö. Vidare den nya försäkringslagen, lagen om sjuk- kassor, lagen om skydd mot yrkesfara, lagen om namn, af- söndringslagen, maltdryckslagen, nya författningar angående värn- plikten, författningar om utbetalande af löner till lärarne vid läro- verken och diverse bestämmelser om mobilisering. I Blekinge län hade vi år 1879 vid landskansliet anställda en landssekreterare, en länsnotarie, två ordinarie landskanslistor och dessutom en extra tjänsteman. År 1904 var antalet tjänstemän icke ökad, ehuru arbetsbördan stigit så högst betydligt, att arbetstiden för de å lands- kansliet anställde, som började kl. 10 på morgonen, fortgick — med ett afbrott kl. 2 för middag — till kl. 8 å 9 på kvällen. Detta var ett förhållande, som icke längre kunde fortfara, och länsstyrel- sen gjorde därför år 1904 en underdånig framställning om ökad bidrag samt erhöll 1,000 kronor, ett belopp som ingår i de af herr statsrådet omnämnda 3,200 kronorna, hvarigenom denna läns- styrelses behof är någorlunda tillgodosedt. Men hvarje år komma — efter hvad vi nyss hörde från statsrådsbanken — sådana fram- ställningar från olika länsstyrelser. Kungl. Maj:t har dock i all- mänhet icke varit benägen att bifalla sådana framställningar, och jag vet, att ett år — jag tror det var år 1901 — afslogos dylika framställningar, i hvilka begärdes öfver 5,000 kronor.

Statsutskottet har nu velat vara sparsamt och särskildt fram- hållit, att lönerogleringskommittén kommer att framlägga utredning och förslag beträffande länsstyrelsernas behof. Då vill jag fråga: öfver hvilka går nu denna sparsamhet ut? Jo, öfver en del unga personer, hvilka såsom extra biträden längre eller kortare tid tjänst- göra vid länsstyrelserna, ofta utan annan ersättning för sitt arbete än förhoppningen att i framtiden få anställning som landskanslistor eller länsmän — en framtid som merändels ligger långt borta — samt ett eller annat vikariatsarfvode, som icke uppgår till mer än kr. 41.67 i månaden. Man gör naturligtvis allt hvad man kan för att hjälpa dessa unge män genom att skaffa dem ett eller annat kontrollörsförordnande eller dylikt. Men den obligation, i hvilken man kommer till dem för det arbete, de mot ingen eller ringa be- talning utfört, gör att man sedan har svårt att bli af med en per- son, som kanske är mindre lämplig; och detta kan vålla obehag af många slag. Detta är en olägenhet, som medföljer det myckna användandet här i Sverige af olönade tjänstemän, en olägenhet som mycket bjärt framträder vid länsstyrelserna.

Då jag sålunda anser, att en sparsamhet i förevarande fall icke är lämplig, och då jag tror, att den icke heller är behöflig, allden- stund Kungl. Maj:t nog kommer att afslå obefogade framställnin-

gar i detta afseende, tillåter jag mig att yrka bifall till friherre Palmstiernas reservation, som är öfverensstämmande med Kungl. Maj:ts framställning i ämnet.

Herr *Bökelund* instämde häruti.

Herr Persson i Tällberg: Med anledning af den siste ärade talarens yttrande skall jag be att få fästa uppmärksamheten på att statsutskottet icke föreslagit någon minskning i de ifrågavarande anslagen för nästa år; och att det sålunda icke är statsutskottets och följaktligen icke heller Riksdagens fel, om Kungl. Maj:ts befallningshafvande i något län icke får sina behof tillgodosedda. Utskottet har, som sagdt, gått de framställda krafven till mötes; och jag för min del är öfvertygad, att den åberopade löne-regleringskommittén nog kommer att pröfva den arbetsbörd, hvarje länsstyrelse har, äfvensom pröfva, huru många tjänstemän där behöfva anställas, för att icke sådana missförhållanden skola blifva rådande, som den siste ärade talaren anförde. På grund häraf vidhåller jag, herr talman, mitt yrkande om bifall till statsutskottets hemställan.

Herr Widén: Då jag såväl är ledamot af den här åberopade löne-regleringskommittén som föredragande hos en länsstyrelse, torde det icke vara ur vägen, att jag säger några ord med anledning af den nu föredragna punkten.

Hvad beträffar arbetet hos länsstyrelserna, är jag den förste att skrifva under hvad såväl herr statsrådet som min kamrat landssekreteraren Roos i den delen anför. Arbetet har ökat år efter år; det har visat sig, att ökade arbetskrafter behöfts, och länsstyrelserna hafva också efter hand fått sådana, såsom vi se af den kungl. propositionen. Det oaktadt tror jag ändå, att det knappast kan sägas, att något så utomordentligt trängande behof *nu* föreligger, att — då i allt fall rätt snart ett fullständigt förslag till löne-reglering för länsstyrelserna kan vara att förvänta — höja det ifrågavarande anslaget utöfver hvad utskottet föreslagit. Jag skulle naturligtvis icke säga detta, om jag icke ansåge mig hafva fullgiltiga skäl härför. Det är gifvet, att alla länsstyrelser med nöje se, att de få så mycket medel som möjligt för att kunna tillgodose sitt behof af extra arbetskraft. Äfven jag delar denna önskan och har varit med om att framhålla detta behof, då det gällt Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Södermanlands län. För några år sedan finga vi ock där en liten förhöjning.

Ser man nu på de skäl, som i statsverkspropositionen äro anförda för en förhöjning af det ifrågavarande anslaget utöfver hvad utskottet föreslagit, hvilket i det närmaste öfverensstämmer med hvad Kungl. Maj:ts befallningshafvande själfva begärt, är det hufvudsakligen tvenne. Det ena är, att genom den nya författningen

Angående
höjning af
anslaget till
arfvoden åt
extra biträden
vid länsstyrel-
serna m. m.
(Forts.)

rörande sättet för utbetalande af elementarlärarnes löner länsstyrelsernas arbete skulle så väsentligt ökas, att man behöfde höja detta anslag. Nu vill jag åter fästa uppmärksamheten på att den begäran om anslagsökning för detta ändamål, som Kungl. Maj:t här framfört, icke kommit från Kungl. Maj:ts befallningshafvande utan från statskontoret. De förra, som väl borde vara närmast därtill, ha icke af detta skäl begärt förhöjda anslag och knappast heller kunnat göra det. Hvad det ökade arbetet beträffar, torde förhållandet nämligen vara det, att göromålen särskildt på landskontoren genom det nya utbetalningssättet visserligen komma att ökas, men *i hvad mån* detta kommer att ske, är ännu för tidigt att bedöma.

Den nya författningen har icke trädt i tillämpning förrän från och med i år, och man kan sålunda ännu icke ha någon erfarenhet af dess verkan i förevarande afseende. Det arbete, som enligt densamma kommer att åligga Konungens befallningshafvande, ha de redan förut till en del haft att besörja. Konungens befallningshafvande ha nämligen äfven före nämnda författnings tillkomst utanordnat och utbetalat de ordinarie elementarlärarnes löner, och därvid ha de måst ägna konsistoriernas rekvisitioner en mer eller mindre genomgående granskning. Nu är det ju gifvet, att då rekvisitionerna icke längre gå igenom konsistorierna, Konungens befallningshafvandes arbete med denna sak blifvit något mera makt-påliggande, men på de allra flesta håll, åtminstone där läroverkens antal inom länet icke är särskildt stort, torde ökningen i granskningsarbetet icke vara vidare afsevärd. Det är i alla händelser icke en ökning, som kan i och för sig betinga höjning i förevarande anslag, utan i samband med andra nya ärenden, som hänskjutas till Konungens befallningshafvande och förorsaka ökning i deras arbete. Detta i fråga om de ordinarie lärarnes löner. — Hvad beträffar extralärarnes och vikariernas löner, har verkligen ett nytt arbete pålagts länsstyrelserna, i det utanordnandet af dessa löner icke hittills ålegat länsstyrelserna, som allenast utbetalat dem, utan statskontoret. Därstädes har granskningen af lönerekvisitionerna för *alla* rikets läroverk ombesörjts af en första gradens tjänsteman, som dessutom haft en del annat arbete om hand. Det är dock gifvet, att detta arbete, fördeladt på alla de 24 Konungens befallningshafvande, skall blifva ganska ringa. — Jag tror således, att den ökning i Konungens befallningshafvandes arbete, hvarom man i detta afseende talat, dels är i de allra flesta fall obetydlig, dels, där den möjligen kan ha någon större betydelse, icke ännu kan till sin omfattning och verkan uppskattas. Man har därför enligt min tanke skäl att se tiden an, innan man på grund af nu ifrågasvarande skäl företager sig att höja detta anslag. Konungens befallningshafvande äro så pass vana vid att ständigt få sig nytt arbete pålagdt samt att få så att säga kila in detta emellan allt annat de ha att bestyra, att de nog icke komma att sakna utväg därför nu heller.

Det andra skäl, som Kungl. Maj:t anfört, är det, att arfvodet åt extra biträden med juridisk bildning borde höjas utöfver 1,000 kronor, som nu är föreskrifvet. För min del anser äfven jag en dylik höjning vara ganska önskvärd, men man bör å andra sidan betänka, att detta belopp, 1,000 kronor, bestämdes på samma gång som landsstaten i sin helhet reglerades i slutet af 1870-talet och har allt sedermera varit gällande. Det kan väl då, enligt mitt förmenande, vara skäl att tänka på, om just nu, omedelbart innan vi ha att emotse ett nytt löneregleringsförslag för hela landsstaten, en sådan förhöjning bör företagas. Har man väntat så länge, bör man kunna vänta ett eller par år till, för att ej gå löneregleringsarbetet, som Riksdagen själf begärt, i förväg.

Vid 1901 års riksdag gjorde Kungl. Maj:t framställning om höjning af nu ifrågavarande anslag, hvarvid anslaget äfven höjdes från 120,000 kronor — som jag tror att det var förut — till 140,000 kronor. Som motiv för den begärda höjningen anfördes då af Kungl. Maj:t jämväl, att anslaget till de extra biträdena med juridisk bildning borde höjas. Riksdagen beviljade emellertid icke hela det af Kungl. Maj:t begärda beloppet, utan afprutade 10,000 kronor — vill jag minnas — af skäl, att Kungl. Maj:t icke ansågs hafva visat behöfligheten af hela det begärda anslaget. Således måste man väl anse, att Riksdagen då icke fann en dylik förhöjning behöflig. Att Kungl. Maj:t åtminstone uppfattade Riksdagens beslut så, har man skäl att antaga däraf, att Kungl. Maj:t i det nådiga bref af den 24 januari 1902, som härom utfärdades, förklarade, att nu ifrågavarande arfvoden icke finge sättas högre än till 1,000 kronor. Riksdagen har alltså så nyligen som 1901 uttalat sin mening i denna fråga och till följd däraf har den så mycket mindre skäl att, då pröfningen af löneregleringskommitténs förslag så snart förestår, öfvergå till en annan uppfattning, utan torde utskottet böra anses ha fullt skäl för sin åsikt att nämnda förslag bör afvaktas.

För min del intager jag sålunda den ståndpunkten, att ehuru väl jag såsom tjänsteman hos en Konungens befallningshafvande måste mycket gärna se, att de medel, som stå till Konungens befallningshafvandes disposition, ökas, det synes mig, som om utskottet här hade anfört ganska tillfyllestgörande skäl, hvarför det icke för närvarande har velat vara med om någon större ökning i anslaget än den nu föreslagna, hvilken något öfverstiger hvad Kungl. Maj:ts befallningshafvande själfva begärt och som alltså måste anses vara oundgängligen nödigt i detta afseende.

Härmed var öfverläggningen afslutad. Sedan herr talmannen framställt propositioner å de därunder gjorda yrkandena, biföll kammaren utskottets hemställan.

*Angående
höjning af
anslaget till
arfvoden åt
extra biträden
vid länsstyrel-
serna m. m.
(Forts.)*

Punkten 2.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

*Ang.
postverkets
stater m. m.*

Punkten 3, angående postverkets stater m. m.

Sedan utskottets under *mom. a)* gjorda hemställan blifvit uppläst, lämnades på begäran ordet till

Herr Persson i Stallerhult: Herr talman! Utskottet har icke haft något att erinra mot Kungl. Maj:ts förslag i den nu föredragna punkten, och därför skall jag icke heller påyrka någon förändring af utskottets här gjorda hemställan. Men den motive-ring, som afser denna punkt, lär ej vara rätt vald.

De postinspektörer, som enligt det föreliggande förslaget skulle få aflöningstillägg, äro sådana, som tillträdt sina befattningar före år 1903. Utskottet har nu trott, att dessa postinspektörer icke allt framgent borde få bibehålla dessa aflöningstillägg, utan att när inspektörernas nu gällande förordnanden gått till ända, skulle äfven ändrade förhållanden inträda med afseende å aflöningstilläggen. Men med den formulering, som motiveringen här har erhållit, torde det knappast vara möjligt att tillämpa utskottets förslag i klämman, utan att bifall till utskottets förslag utan vidare skulle nästan blifva detsamma som att afslå den nu gjorda framställningen, i hvad densamma afser postinspektörerna, emedan dessa fått nya förordnanden under år 1904 för 3 år. Då detta emellertid icke har varit utskottets mening, skall jag taga mig friheten att anhålla, att kammaren måtte godkänna en annan formulering af utskottets motivering i denna punkt. Detta förslag till ändrad formulering har redan godkänts af Första Kammaren. Motiveringen skulle enligt detsamma få följande ändrade lydelse — se sid. 7 i utlåtandet —: »Emot Kungl. Maj:ts förslag, att, under angifven förutsättning, personliga aflöningstillägg skulle för år 1905 — i likhet med hvad under år 1904 ägt rum — utgå till vissa postinspektörer, har utskottet icke funnit anledning till erinran, men har velat uttala den mening, att sådant personligt aflöningstillägg icke bör tillkomma ifrågavarande postinspektörer utöfver den tid, som *det för dem nu gällande förordnande omfattar.*» Detta innebär icke någon ändring i sak, utan med denna lydelse skulle motiveringen endast bringas i öfverensstämmelse med klämman.

Jag anhåller, herr talman, att kammaren må godkänna den af mig nu föreslagna ändringen i utskottets motivering.

Vidare anfördes ej. Sedan herr talmannen framställt propositioner i ämnet, biföll kammaren utskottets hemställan med den af

herr Persson i Stallerhult i fråga om motiveringen föreslagna förändringen.

*Ang.
postverkets
stater m. m
(Forts.)*

Mom. b.)

Efter föredragning af detta moment begärdes ordet af

Herr Thorsson, som yttrade: Herr talman, mina herrar! Jag har icke något att anföra uti den nu föreliggande frågan med anledning af de här föreslagna anslagsbeloppen, utan jag har begärt ordet för att påpeka en annan omständighet.

Såsom vi finna af det protokoll, som åtföljer statsutskottets utlåtande, har generalpoststyrelsen — enligt hvad som står att läsa å sid. 19 — begärt tillsättandet af 250 stycken nya extra postbetjante. Genom denna ökning i de extra postbetjantes antal, skulle denna grupp efter hvad jag beräknat komma att uppgå till 767 stycken, om man fränderager de 150 extra postbetjante, som äro afsedda att befordras till ordinarie. Hela antalet ordinarie postbetjante uppgår till 1,400. Om vi jämföra detta antal med antalet extra ordinarie postbetjante eller 700, ökad med omkring 600 sådana betjante, hvilka gå under benämningen reserv, så förefaller det, som om det icke finnes någon rimlig proportion mellan dessa båda grupper.

Generalpoststyrelsen har själf anfört, att det är till följd af den jämnt stigande utvecklingen af postväsendet, som man funnit sig föranlåten att begära anslag till ytterligare 250 extra ordinarie postbetjante. Om man ser på befordringsmöjligheterna för de extra ordinarie under åren 1898—1905, så visar det sig, att väntetiden för erhållande af ordinarie tjänst i genomsnitt utgjort 4 år. Detta är genomsnittsväntetiden. Tiden kan naturligtvis icke blifva lika lång för alla, såvida icke de extra ordinarie skulle befordras dag efter dag i förhållande till den tidpunkt, då de antagits såsom extra ordinarie. Då man befordrar ett par hundra under ett år och 150 under ett annat år samt därefter väntar ett par år till nästa befordran, är det ganska naturligt, att en del får gå såsom extra ordinarie i ett par tre år, under det att en annan del får gå på samma sätt i 5 å 6 år.

Man säger kanske, att detta är af ringa betydelse, men för den klass, hvarom här är fråga, är det icke så oviktigt, huruvida man får tillgodoräkna sig ordinarie eller extra ordinarie betjants aflöning. Min uppfattning är, att i samma mån, som staten fordrar jämn sysselsättning af vare sig den ena eller andra funktionären, vederbörande fortast möjligt böra befordras till ordinarie tjänst, ty annars betalar ju staten olika pris för samma utförda arbete, hvilket är en princip, som jag för min del anser vara oriktig. Det är närmast ur denna synpunkt, som jag här velat fästa uppmärksamheten på det anmärkta förhållandet.

Ang.
postverkets
stater m. m.
(Forts.)

Medan jag har ordet, skall jag be att få påvisa ett annat förefintligt missförhållande. Härutinnan vill jag dock icke på något sätt hafva riktat klander mot generalpoststyrelsen för dess görande och låtande i saken, ty med det svar, som Riksdagen under föregående år gaf på generalpoststyrelsens då framlagda förslag i fråga om lönefyllnad för de postbetjante, som blefvo lidande på den senast företagna löne regleringen, kan man icke förtänka generalpoststyrelsen, att styrelsen icke till detta år inkommit med nytt förslag i ämnet. Men jag skall be att få anföra några siffror, som visa, huru olika de statens betjante äro aflönade, som så att säga befinna sig på samma sociala rangskala.

En postbetjänt har tillsändt mig ett bref, däri han anför, att uti en af våra större städer en postbetjänt, som tjänstgjort i 25 år, har följande inkomster: kontant lön 600 kronor, tjänstgöringspenningar 400 kronor och ålderstillägg 400 kronor. Efter senaste löne regleringen för tullbetjante har i samma stad en tullbetjänt, som tjänstgjort lika länge, i lön 900 kronor, i tjänstgöringspenningar 500 kronor och i ålderstillägg 300 kronor, hvarjämte han har möjlighet att utöfver denna aflöning få viss lönefyllnad i form af sportler. Den nämnde postbetjanten har räknat ut, att, då han efter 25 års anställning i statens tjänst har att uppbära 1,400 kronor, det för tullbetjanten gifves möjlighet att få omkring 2,000 kronor. Detta är för stor skiljaktighet i lön mellan två i samma grad varande arbetare.

En annan jämförelse, som man här har gjort, är mellan en postbetjänt, anställd vid reseposten, eller en postiljon, och en konduktör vid statens järnvägar, båda med lika lång tjänstetid. Man kommer då till det resultatet, att postiljonen uppbär i lön 600 kronor, i tjänstgöringspenningar 400 kronor och i ålderstillägg 400 kronor eller tillsammans 1,400 kronor, hvartill komma reseersättning med 50 öre pr dag eller sålunda 180 kronor för helt år samt godtgörelse för nattlogi med 50 öre pr natt. Då minsta öfverligningen per månad utgör 10 nätter, uppgår sistnämnda godtgörelse årligen till 60 kronor. Hans löneinkomst utöfver lön, tjänstgöringspenningar och ålderstillägg blir alltså 240 kronor. En konduktör har efter samma tjänstgöringstid 1,500 kronor i lön, 20 % häraf eller 300 kronor såsom inkvarteringsersättning och 10 % eller 150 kronor i dyrtidstillägg, tillhopa 1,950 kronor. Härtill komma reseersättning i form af milpenningar 240 kronor och ersättning för nattlogi med 1 krona 50 öre för hvarje natt, denna ersättning beräknad för lika många nätter som postiljonens motsvarande godtgörelse. I synnerhet beträffande den sista posten föreligger en märkbar skiljaktighet. Om en postiljon skall ligga öfver vid ett stationssamhälle, får han af staten 50 öre i logipenningar, då däremot konduktören får 1 krona 50 öre.

Det kan måhända invändas, att postiljonen och konduktören i så måtto hafva olikartad tjänstgöring, att den senares arbete är

mera enerverande än den förres. Men jag betvivlar detta, ty en postiljon, som har att sortera posten under tågets gång, som har att jämt och ständigt utöfva en så enerverande verksamhet, har pretention på att få ett lika godt logi som hans kamrat järnvägs-konduktören.

Jag har velat framhålla detta, icke därför att jag missunnar konduktörerna deras ersättning för logi, eller anser denna för hög, utan därför, att det är rimligt och rättvist, att en reglering af postbetjäntes löneförhållanden företages i den riktning, att de blifva likställda med andra funktionärer, som hafva motsvarande sysselsättning.

Herr talman, jag har intet yrkande.

Herr Ericsson i Vallsta: Ehuru jag naturligtvis icke kan hysa någon förhoppning om bifall till min motion, har jag likväl ansett mig böra säga några ord till försvar för densamma.

Af handlingarna finna vi, att fröken Holmstedt tjänstgjort vid poststationen i Färila från maj 1874 till oktober 1901, och att två postmästare, hvilka varit hennes närmaste förmän, gifvit henne det intyget, att hon fullgjort sin tjänst till belåtenhet, och att ingen anmärkning däremot förekommit. År 1901 blef hennes hälsa försvagad, så att hon måste afgå. Härom heter det i utfärdadt läkarebetyg:

»Undertecknad, som under åren 1899—1901 vid upprepade tillfällen behandlat f. poststationsföreståndarinnan fröken Erika Holmstedt, får härmed på heder och samvete intyga, att hon till följd utaf nedsatt synförmåga och allmän svaghet blef nödsakad fränsäga sig sin tjänst.

Färila den 25 januari 1905.

Efr. Martinell.

Extra provinsialläkare.»

Af statsutskottets betänkande se vi, att fröken Holmstedt år 1903 ingick till Kungl. Maj:t med ansökan om ett årligt understöd i form af pension eller gratifikation. Kungl. Maj:t inhämtade generalpoststyrelsens utlåtande, hvarefter Kungl. Maj:t resolverade, att hennes ansökan icke föranledde till någon vidare åtgärd.

Då jag emellertid anser saken vara mycket behjärtansvärd, emedan fröken Holmstedt, enligt hvad jag af trovärdiga personer erfarit, är i synnerligen behöfvande omständigheter, har jag tagit mig friheten att genom motion draga saken under Riksdagens pröfning. Statsutskottet har dock icke funnit sig böra biträda motionen. Utskottet stöder sitt afslagsyrkande hufvudsakligen på de skäl, som generalpoststyrelsen i sitt förut omförmälda yttrande anför.

Om man ser efter, hvilka dessa skäl äro, så heter det, att generalpoststyrelsen »bland annat, med framhållande att de i ärendet

*Ang.
postverkets
stater m. m.
(Forts.)*

Ang.
postverkets
stater m. m.
(Forts.)

upplysta förhållandena icke kunde för sökanden grundlägga någon rätt till erhållande af årligt understöd eller pension, såsom sin åsikt uttalat, att det stora antalet poststationer, uppgående till 2,631, gjorde det betänkligt att för de af en person såsom poststationsföreståndare bestridda göromål tilldela denne af postmedel, under en eller annan form, annan ersättning än den, som för tjänstgöringstiden varit i vederbörlig ordning bestämd.» Ja, nu är det visserligen sant, att fröken Holmstedts anställning icke var sådan, att den kunde grundlägga rätt till pension. Men Riksdagen har vid upprepade tillfällen beviljat pensioner, oaktadt vederbörande icke på grund af sin tjänst haft rätt därtill. Jag vill nämna några af mig antecknade fall, då Riksdagen under de senaste åren beviljat dylika pensioner.

År 1898 erhöll kokerskan vid allmänna garnisonssjukhuset M. Nilsson en pension af 300 kronor, enär hon ej längre var lämplig att sköta sin tjänst.

År 1899 fick sjukhusdrängen N. J. G. Carlsson en pension af 400 kronor till följd af nedsatta kroppskrafter, oaktadt han endast tjänstgjort i 14 år.

Samma år beviljades åt baderskan vid garnisonssjukhuset B. M. C. Bergman en pension å 300 kronor. Tjänsten hade vid omorganisation blifvit behöflig.

1899 erhöll arbetsledaren vid telegrafverket August Andersson en pension af 600 kronor.

Vidare vill jag hänvisa därtill, att å sid. 51 i statsverkspropositionen rörande 6:te hufvudtiteln gjorts hemställan om pension åt fröken Hjelm, som biträdt med renskrifning vid telegrafverket. Denna framställning har tillstyrkts af statsutskottet.

Sålunda anser jag det skälet, att fröken Holmstedt på grund af sin tjänst icke äger rätt till pension, ej väga så mycket.

Däremot vill jag gärna medgifva, att det andra skälet, att så många andra poststationsföreståndare finnas, kan väga åtskilligt. Emellertid tycker jag för min del, att konsekvenserna icke behöfva sträcka sig så långt, att hvarje poststationsföreståndare skulle hafva pension, utan jag har tänkt mig, att endast de, som äro i samma nödställda belägenhet som fröken Holmstedt, skulle kunna erhålla sådan.

Jag känner icke personligen fröken Holmstedt, men då jag af personer, hvilkas trovärdighet jag icke alls kan betvifla, hört uppgifvas, att hon, därest icke någon liten pension blefve henne beviljad, inom en snar framtid skulle komma att nödgas begära hjälp af kommunens fattigvård, anser jag mig böra yrka bifall till motionen. En följd af bifall till densamma skulle då blifva, att det i staten under rubriken pensionsstaten upptagna beloppet 132,000 kronor skulle höjas till 132,300 kronor och att slutsumman 15,685,000 kronor skulle förändras till 15,685,300 kronor.

Herr talman! Jag anhåller om bifall till min motion.

Herr Persson i Tällberg: Herr talman! Jag vill icke klandra motionären, för att han framkommit med föreliggande förslag, ty det kan ju möjligtvis föreligga en sådan ömmande omständighet, att den, som närmare känner till förhållandet, kan hafva ansett sig på sätt och vis pliktig att framkomma med ett dylikt förslag. Motionären har sökt anföra en del exempel på att personer, som icke varit berättigade till pensioner, det oaktadt fått sådana. Ja, de exempel han anförde äro fullt riktiga, men icke fullt tillämpliga för nu föreliggande fall. Ty beträffande poststationsföreståndare förhåller det sig dock så, att de icke ha någon statstjänst i egentlig mening, utan statstjänsten är för dem i allmänhet mera en bisyssla. Då kan det väl icke vara lämpligt, att Riksdagen skulle slå in på den vägen att gifva pensioner åt dessa personer. Vi måste också taga hänsyn till, hvilka konsekvenser det skulle leda till, om Riksdagen skulle lämna pensioner åt poststationsföreståndarne. Deras antal är mycket stort. Det uppgår i rundt tal till omkring 2,700 stycken. Och finge den ene pension, ville också den andre ha sådan. Tjänsten skötes i allmänhet såsom en bisyssla. Det är vanligen små hemmansägare, folkskollärare och andra personer i olika ställningar, som få denna lilla bisyssla, en bisyssla som är mycket eftersökt därför, att den är lätt att förena med annan sysselsättning.

Det är uteslutande på dessa grunder, som utskottet icke ansett det vara tillrådligt att tillstyrka motionärens förslag, och detta desto mindre, som frågan är pröfvad af vederbörande myndigheter, nämligen generalpoststyrelsen och i sista hand Kungl. Maj:t.

På grund häraf anhåller jag att få yrka bifall till utskottets förslag.

Sedan öfverläggningen härmed förklarats afslutad samt herr talmannen framställt propositioner på de därunder gjorda yrkanadena, biföll kammaren utskottets hemställan.

Mom. c).

Utskottets hemställan bifölls.

Häruppå föredrogs *punkten 4*, angående befordringar inom poststaten, och yttrade därvid:

*Ang.
befordringar
inom
poststaten.*

Herr Hedin: Jag var, herr talman, förlidet år tillräckligt enfaldig att tro, att den påminnelse, som då gjordes angående det ryktbara göteborgsmålet, i hvilket förekommer den ledsamheten, att en mycket väl aflönad postämbetsman under en lång följd af år regelbundet räknat sig till godo provision på dåligt aflönade kamraters bekostnad, jag var, säger jag, tillräckligt enfaldig att tro, att den påminnelse, som skedde år 1904, skulle vara tillräcklig

Ang.
befordringar
inom
poststaten.
(Forts.)

för att åter sätta i gång en utredning af dessa så kallade felräkningar, och att den för länge sedan afbrutna återbetalningen af det för mycket uppburna skulle komma att fullföljas. Men man räknade på, först en gång, så två gånger och så tre gånger, att någon gång i tiden skulle jag väl dö, och då skulle man väl slippa att mera höra talas därom. Men nu är det så, som herr talmannen behagade iakttaga, att jag lefver i år också. Det återstår för mig därför icke något annat än att komma igen en gång till med en motion i frågan, så vidt icke någon autoritativ person skulle gifva mig ett säkert löfte att förlita mig till, att denna skandal en gång skall bringas ur världen, utan att jag behöfver ännu en gång där-om skriva en motion eller här hålla några föredrag.

Statsutskottet har beträffande den ifrågavarande motionen tyvärr icke velat gifva mig rätt, ehuru det icke heller har kunnat öfvertyga mig om att jag skulle hafva orätt. Icke heller har generalpoststyrelsen helt och hållet fått rätt. Men då min motion har blifvit aftyrkt, så stannar fördelen på generalpoststyrelsens sida, hvilket är mycket ledsamt. Följden däraf blifver den, att generalpoststyrelsen är oförhindrad att när som helst återgå till det förfaringssätt, som jag har öfverklagat. Det kan hädanefter påstås, att när Riksdagen sagt, att en lönegrad skall förbehållas företrädesvis åt kvinnor, men ingen enda kvinna inbegripes i en ny utnämning, och när en annan aflöningsgrad, som också skulle vara företrädesvis förbehållen åt kvinnor, blifver besatt hufvudsakligen med män, att detta bör anses hafva skett med Riksdagens begifvande. Då har man ett nytt exempel på att Riksdagen alltför ofta är för litet angelägen om att upprätthålla vederbörlig respekt för de beslut den fattat i saker, där den har fullständig och uteslutande rätt att bestämma.

Huru nu effekten af poststyrelsens uttolkning ställer sig, sedd från en annan synpunkt än den nyss anförda, skall jag belysa med några siffror. När jag för fullständighetens skull gärna nämner, att vid utnämningen i december 1904 uppflyttades från tredje till andra lönegraden en kvinnlig postexpeditör, så tillägger jag, att detta undantag väl skedde därför, att hon så länge hade med utmärkelse skött en mycket fordrande befattning, som ej kunnat anförtros åt någon annan. Jag måste tro, att detta är sanning, eftersom en manlig medlem af postpersonalen inför mig skriftligen erkänt det. — Men det, som jag ville påpeka, är huru det tillgår vid befordran till en och samma lönegrad af dels kvinnor och dels män. Från fjärde till tredje lönegraden ha uppflyttats 17 kvinnliga tjänstemän och 10 manliga. Af dessa kvinnor representerade 4 stycken en tjänstetid af 19 år, 5 stycken en tjänstetid af 18 år, 4 stycken en tjänstetid af 17 år, 2 stycken en tjänstetid af 16 år och 2 stycken en tjänstetid af 15 år. Däremot är det regel, att det icke behöfves mera än 5 eller 6 år för att en tjänsteman i ordets egentliga mening skall blifva uppflyttad. Detta är väl icke

aldeles öfverensstämmande med den mening Riksdagen haft, när den öppnade postverket för kvinnlig personal inom tjänstemannagraden.

Jag skulle, om icke tiden vore så långt liden, också hafva något att anföra om ett enligt min tanke mycket svårt missbruk, som inrotat sig inom postverket, bestående däri, att en postmästare begär och af styrelsen får — styrelsen låter lura sig — ett öfverflödigt stort dispositionsanslag till aflöning af biträden. Då går det såsom i Grenna, att postmästaren får arfvodesanslaget fördubbladt, men det kvinnliga biträdet, som egentligen sköter postkontoret, får icke ett öres förhöjning i arfvodet, men utan tvifvel ökadt arbete. Huru kan nu detta taga sig ut på aflöningslistorna, när de inkomma till generalpoststyrelsen. Jag vet det icke, men jag skall undersöka det. Jag vet, att det har förekommit, att någon person visat sig fyra gånger om året på ett postkontor och kvitterat. För det besväret har han naturligtvis fått något betaldt. Men den som egentligen fått detta arfvode är postmästaren, som på så sätt skaffat sig en förhöjning i sin lön. Sådant kan vara svårt att bevisa; men då personer, som sett det med egna ögon, komma och berätta det och säga, att i värsta fall får ni väl nämna mitt namn, är det svårt att icke tro på dem.

En annan sak skall jag förbigå nu, emedan jag ämnar upptaga den vid ett gynnsammare tillfälle, nämligen när statsutskottets utlåtande om statsrevisorernas berättelse kommer att föreligga. Det är skandalen om uppbärandet af resekostnadsersättning för resor, som icke kosta någonting, därför att dessa herrar postinspektörer ha fria resor. Jag skall då tala om huru man arrangerar för att slippa att resa på statsbanorna, där man har fria resor, och i stället reser på privatbanorna, där man också har fria resor, men för hvilka man ändock anser sig vara oförhindrad att skriva reseräkning. Detta är emellertid en fråga, som är mycket vidsträcktare än hvad blott reseräkningarna angår. Den bör ses i sammanhang med en annan sak, åt hvilken vore önskvärdt, att representationen ägnade en hel riksdag, nämligen undersökningen af den största humbug som i Sveriges rike förekommer, jag menar de så kallade inspektionsresor som företagas, icke för att inspektera, se efter och granska samt rätta hvad som kan behöfva rättas, utan dels för att skaffa sig någon förströelse och glädja sig öfver att se en hel del folk på stationer och andra platser buga sig i djupaste underdånighet inför herr statsrådet och inför herr generaldirektören och dels för att samla ihop bra med penningar på reseersättningen.

»I tjugu år» — det är ur ett af de många brefven — skriver en ämbetsman med kunglig fullmakt, »har det här på platsen aldrig gått till annorlunda än som här ofvan beskrifvits»; och hvad hade han beskrifvit? Lydelsen är denna: Klockan 11—12 anländer generalen. Han mottages vid stationen af ett större antal officerare. Sedermera åter han middag, som efter omständigheterna

*{Ang.
befordringar
inom
poststaten.
(Forts.)*

*Ang.
befordringar
inom
poststaten.
(Forts.)*

bestås än af den ene, än af den andre på platsen, som innehar någon högre beställning. Ja, låt oss säga det rent ut, det var på Karlsborg. Sedermera spelas kort. Följande morgon göres en kort promenad i närheten af den tillfälliga bostaden för att till frukosten få så mycket bättre aptit, så ätes frukost och så, ledsagad af ett antal officerare, går generalen ned till stationen och reser hem — och detta är inspektionen. Ja, det finnes också en annan form af inspektion, och den skall jag beskrifva vid ett annat tillfälle, men jag har dock ännu icke hört talas om verklig inspektion — med undantag af inspektionerna från medicinalstyrelsens sida, hvilka jag tror ha varit något annat sedan längre tid. Undantagsvis har man, jag tror under förlidet år, hört talas om en militär inspektion, som väckte den oerhördaste uppmärksamhet just därför, att fördelningsbefälhafvaren företog sig att göra hvad namnet uttrycker: han inspekterade och höll visst på med inspektionen i flera dagar.

Detta är emellertid den ena sidan af en sak, hvars andra sida är reseräkningarna; och om en Riksdag en gång toge allvarligt i håll med detta, så skulle den spara oerhörda summor åt statsverket för att icke tala om den praktiska nytta, som detta skulle göra på de och de hållen. Nu äro dessa inspektioner den oförsyntaste af all tänkbar humbug på denna jord — och för den skall man betala pengar!

Det är eljest några saker, som jag gärna skulle vilja komma till, och först den, att i allt högre och högre grad, allt mer och mer fullständigt ha de regler, efter hvilka befordran sker inom postverket, blifvit på det sätt formade, att det lägges oupphörligt ökad godtycke i styrelsens hand. Detta är något vidlyftigt att beskrifva, och jag skall spara det till en annan gång, efter som så många, ehuru de ej ha en inspektionsmiddag att vänta på, torde med glädje motse, att denna debatt snart tager slut. Då skall jag nämna något, som förefaller rent af ruskigt, och det är, att man efter en postinspektion får afgifva hemliga rapporter, som icke föreläggas dem, som rapporten rör. Därmed äro vi inne på det system, som nu debatterats i månadtal i Frankrike och hvars framdragande i ljuset, hvad det än må hafva medfört i åtskilliga hänseenden, som kanske icke varit nyttigt, dock har gjort den nyttan, att den nuvarande krigsministern har måst lofva, att rapporterna öfver personer med hänsyn till förestående befordran skola icke publiceras — så långt tror jag icke att man kommit — men dock framläggas för den, som rapporten gäller. Han skall vara skyddad mot den förgiftade dolk, som smyger bakom hans rygg; och det vill jag, att man skall komma till i Sverige också.

Herr talman! Vi komma som sagdt en gång till utlåtandet öfver statsrevisorernas berättelse, och då skola vi upptaga frågan om reseräkningarna. Nu vill jag ej hindra någon att gå till sin inspektionsmiddag.

Herr von Krusenstjerna: Herr Hedin började med att erinra om en af honom vid förra riksdagen väckt motion, som afsåg postdirektören i Göteborg och berörde vissa ersättningar till honom och honom underordnade tjänstemän, och han sade, att därvid vore ingenting vidare åtgjort. Med anledning däraf kan jag meddela kammaren, att i följd af denna anmärkning mot postdirektören i Göteborg rättgång mot honom anhängiggjorts vid rådstufvurätten i Göteborg. Det har sedan fallit utslag i denna instans, hvilket sedermera, efter hvad jag tror, dragits under högre domstols pröfning. Detta om ansvarsyrkandet å honom. Och hvad angår ersättningsfrågan, har generalpoststyrelsen förra våren förordnat en tjänsteman att verkställa utredning, huru fördelningen mellan honom och hans underordnade tjänstemän rätteligen skulle hafva ställt sig. En sådan uträkning var redan förut gjord för de sista tio åren, men har nu äfven verkställts för de föregående ända tillbaka till den tid, då denna felaktighet beräknats börja. Utredningen har varit fullbordad sedan flera månader. Och det egendomliga har då inträffat att, såvidt jag vet, näppeligen någon — kanske en enda — tjänsteman anmält sig till utfäende af den ersättning för längre tid tillbaka, som blifvit honom för litet tilldelad. Detta om detta.

*Ang.
befordringar
inom
poststaten.
(Forts.)*

Vidare nämnde den ärade talaren, att i december månad 1904 hade endast en kvinnlig postexpeditör uppflyttats i andra lönegraden, och anledningen därtill hade varit, att det icke funnits någon enda manlig så kvalificerad tjänsteman, att han kunde sköta den befattning, som denna kvinnliga postexpeditör länge och väl handhaft. Detta är, om jag så får säga, en sanning med modifikation. Det är riktigt, att denna kvinnliga postexpeditör i december 1904 uppflyttades i andra lönegraden. Första och andra lönegraderna äro ju eljest förbehållna män, och blott i alldeles särskilda undantagsfall skola kvinnor däri uppflyttas. Som sagdt, hon uppflyttades i andra graden, och detta med hänsyn till hennes särskildt förtjänstfulla verksamhet å en slags kassörsplats på en af Stockholms postkontors afdelningar. Men att detta ej kunde bero på att det ej fanns någon enda manlig postexpeditör, som kunde förestå en sådan befattning, torde bevisas däraf att, om jag ej alltför mycket misstager mig, denna kvinnliga postexpeditör lämnade denna särskilda befattning med 1904 års utgång och att det sedan är en manlig postexpeditör, som sköter befattningen.

Talaren sade vidare, att en del postmästare lurade de postala myndigheterna till att bevilja stora biträdesanslag. Jag förmodar, att det är s. k. dispositionsanslag, som därmed skulle afses. Det skulle förhålla sig så, att det vid något af postkontoren i landet skulle finnas en postmästare, som fyra gånger om året lät en person kvittera ut anslaget, men som i verkligheten stoppade det i sin egen ficka. Han nämnde vidare, om jag fattade honom rätt, att han visste, hvarest detta var. Jag får då säga, att jag vore

Ang.
befordringar
inom
poststaten.
(Forts.)

synnerligen tacksam, om den ärade talaren ville meddela mig detta, för att i detta fall en undersökning må kunna anställas. Jag har emellertid svårt att tro, att denna uppgift är riktig. Jag vet, att första gången jag var ute på inspektion, sedan jag mottagit generalpostdirektörsämbetet — det var för sexton år sedan — kom jag på ett ställe under fund med att något sådant inträffat. Jag tror, att den bestraffning, som då ägde rum, och att de åtgärder, som sedermera vidtagits för att förekomma sådant, jag tror, säger jag — och mer kan jag ju ej säga — att dessa ledt till, att något sådant ej vidare förekommer.

Vidare yttrade den ärade talaren sig om postinspektörernas reseräkningar, men han skulle längre fram återkomma till den saken, och då blir det ju tillfälle att tala därom. Men då han vidare talade om, att hela inspektionsväsendet, chefernas inspektionsresor, väsentligen blott vore en storartad humbug, så vill jag blott säga, att jag vore synnerligen tacksam, om den ärade talaren ville, därest hans hälsotillstånd det medgifver, medfölja generalpostdirektören på ett par inspektionsresor. Jag skall söka ställa det så bra som möjligt för honom i fråga om resorna, och jag vågar bestämdt påstå, att om han vill följa med mig en tid, så skall hans om-döme, att inspektionsresorna absolut ej göra någon nytta, utan blott äro en storartad humbug, komma att något modifieras.

Den ärade talaren nämnde vidare något om godtycke i befordringsväg inom postverket. Denna sak kan jag ej taga upp utan att hafva några bestämda fakta. Komma sådana, skall jag söka att försvara generalpoststyrelsen.

Detta om de hufvudsakligen nya saker, hvarom den ärade talaren hade anmärkningar att göra. Men hvad nu hufvudfrågan angår, som föranledt motionen och som är föremål för 4:de punkten i statsutskottets utlåtande, så får jag söka något förklara den af herr Hedin klandrade åtgärden af generalpoststyrelsen år 1902 vid tillsättningen af en del nya postexpeditörsbefattningar. Förhållandet är det, mina herrar — det finnes för öfrigt angifvet i den promemoria, som här är bifogad, men jag ber dock att i kort-het få rekapitulera det — förhållandet är det, att de 850 postexpeditörstjänster, som finnas i postverket, äro fördelade i fyra aflö-ningsgrader. Första och andra graden äro, utom i alldeles säll-synta undantagsfall, förbehållna åt män, tredje och fjärde graderna äro afsedda hufvudsakligen för kvinnor. Funnes nu ej någon annan bestämmelse, så vore saken ganska lätt ordnad, så snart nya postexpeditörstjänster i tredje och fjärde lönegraderna blefve lediga, och om tillräckligt antal kompetenta kvinnliga sökande funnes. Då vore det att befordra dem till ordinarie, och därmed vore sa-ken klar. Men att så icke skulle tillgå, ha, såvidt jag förstår, både Kungl. Maj:t ock Riksdagen angifvit. Det angafs redan 1899, då tredje och fjärde lönegraderna inrättades, och det underströks ännu mera af 1902 års Riksdag, när tillökningen i postexpeditörs-

tjänster ägde rum — antalet ökades med 250 till det nuvarande antalet. Då yttrade nämligen Riksdagen, att till tredje och fjärde graderna, hvilka, såsom Riksdagen uttryckte sig, icke voro uteslutande afsedda för kvinnor, skulle kvinnliga och manliga extra biträden utnännas i tur och ordning sinsemellan. Således, jag upprepar det, 1902 års Riksdag ansåg, att i fråga om befordringarna till 3:dje och 4:de lönegraderna skulle, där placeringmöjlighet funnes, kvinnliga extra biträden icke befordras annat än i tur och ordning med manliga extra biträden, och Riksdagen hade således förutsagt, att 3:dje och 4:de graderna icke skulle kunna besättas uteslutande, eller ens hufvudsakligen — såvidt jag förstår — med kvinnor. Så kom denna masstillsättning af år 1902, som här är den klandrade. Då var det 244 postexpeditörstjänster som skulle tillsättas, och sökande, att i tur och ordning befordras till dessa, voro 213 män och 31 kvinnor. När det nu i första och andra lönegraderna, de för män afsedda, fanns endast 176 lediga platser, måste ju 37 manliga sökande placeras i 3:dje eller 4:de graden. De voro berättigade till befordran i tur och ordning med de kvinnliga expeditörerna, men det fanns icke plats för dem i första och andra graden. Då uppstod frågan: skola de placeras i 3:dje eller i 4:de graden? Ja, när de nya postexpeditörstjänsterna, de hufvudsakligen för kvinnor afsedda i 3:dje och 4:de graden, tillskapades vid år 1899 års riksdag, yttrade Kungl. Maj:t, att kvinnlig posttjänsteman i fråga om användbarhet inom posttjänsten icke fullt kunde likställas med man, och därför ansåg Kungl. Maj:t det icke vara obilligt att aflöningen sattes något lägre för kvinna än för man. Fördenskull föreslog Kungl. Maj:t, att en särskild aflöningsgrad skulle tillskapas med lägre aflöning än de båda förut befintliga första och andra graderna.

När denna fråga kom till Riksdagen, förklarade Riksdagen, att den af Kungl. Maj:t uttalade grundsatsen vore fotad på goda grunder, ehuru Riksdagen något höjde aflöningen för den hufvudsakligen för kvinnor afsedda graden och delade upp den i två. Nå, när nu Kungl. Maj:t och Riksdagen båda ha ansett, att aflöningen skall vara högre för manlig posttjänsteman än för kvinnlig sådan — jag uttalar mig icke här om denna grundsats i och för sig är riktig, jag bara konstaterar att det är den grundsats, hvarifrån Kungl. Maj:t och Riksdagen utgått — när så är förhållandet, ansåg poststyrelsen, att den icke kunde på annat sätt förfara än att, när det fanns flera manliga sökande än som kunde få plats i första och andra lönegraderna, de tilldelades den lönegrad som stod närmast första och andra lönegraderna. Efter denna åsikt handlade generalpoststyrelsen år 1902 i december, och samma grundsats hade poststyrelsen tillämpat redan år 1899.

Är det nu så, att Riksdagen icke vill hafva det sålunda ordnadt, utan att Riksdagen vill att platserna i 3:dje och 4:de lönegraderna skola vara i allt reserverade åt de kvinnliga expeditörerna,

*Ang.
befordringar
inom
poststaten.
(Forts.)*

Ang.
befordringar
inom
poststaten.
(Forts.)

då måste man sätta ut det bestämdt och stryka bestämmelserna, att de skola befordras i tur och ordning med de manliga expeditorerna. Så länge det står, kan jag emellertid icke anse annat än att generalpoststyrelsen år 1902 förfarit riktigt i berörda hänseende.

Vid utnämningarna år 1904 ställde sig förhållandena åter helt annorlunda och vida gynnsammare för kvinnorna därigenom, att proportionen mellan de kvinnliga och de manliga sökandena var en helt annan.

Hur förhållandet ställer sig den dag som i dag är, se kammarens ledamöter i statsutskottets betänkande, där det upplyses, att i 3:dje lönegraden för närvarande äro placerade 76 kvinnliga och 9 manliga postexpeditörer, i 4:de lönegraden 67 kvinnliga och 10 manliga postexpeditörer. Mig synes, att numera kvinnorna icke kunna ha ens någon anledning att klaga, och t. o. m. Fredrika-Bremerförbundet är ju nöjdt, att döma af uttalanden i tidningarna!

Herr Hedin: För att komma därhän, att man med ett resone-mang, sådant som det kammaren nyss hört, skall försvara det förfarande, mot hvilket min motion är riktad, måste man förbigå hvad jag nyss påpekade, nämligen att man nämner män efter 5 å 6 tjänstår till förflyttning från 4:e till 3:dje lönegraden, medan däremot kvinnorna få stanna, på sätt jag nämnde, 19 år, 18 år, 17 år, 16 år, 15 år, innan de få någon befordran. Och ändå kvarstå i 4:e lönegraden: 4 stycken med 18 tjänstår, 11 stycken med 17, 8 med 16, 5 med 15, 1 med 12, 14 med 10 tjänstår o. s. v. När man glömmar detta såsom en faktor i bestämmande af hvad det vill säga att befordras i tur och ordning — glömmar detta, att man låter män befordras från 4:de till 3:dje lönegraden efter 5 å 6 års tjänstgöring, men kvinnor efter 17, 18, 19 år och lämnar en stor del af dem kvar i alla fall i 4:de graden — ja, då går det naturligtvis för sig att säga, att man har iakttagit den där obegripliga satsen om befordran efter tur och ordning och att man har rättighet att sätta sig öfver den tydliga och klara regeln, att dessa två lönegrader företrädesvis äro förbehållna åt kvinnor. Men gör man icke det, utan säger, att om vi befordra kvinnor och män lika efter lika tjänstålder, blir det omöjligt att ens komma fram med dessa sofismer. Det lär väl vara alldeles klart!

Jag ber vidare att få erinra, att rätttegången mot den ifrågasvarande poståmbetsmannen i Göteborg anställdes, utan att generalpoststyrelsen var mycket belåten med att det skulle ske. Men det har ingenting att göra med det jag anmärkt. Hvad utredningen för öfrigt beträffar, är det underligt att en posttjänsteman, om hvilken jag förmodar att han skulle hafva icke så litet att återfordra för åren före 1893, ännu för 3 eller 4 veckor sedan säger: »Utredning är anbefalld, men den blir visst aldrig färdig». På hvad sätt har den då blifvit tillkännagifven?

Ett exempel kan jag draga fram, nämligen, därför att det om-

talats i tidningarna, beträffande bidrag till aflöningen af biträden åt postmästare: det är Grenna. Det har omtalats i tidningarna, och namnen nämnts. Bitrådet hade 300 kronor förut, och sedan anslaget till biträdesarfvide blifvit höjdt, är hennes arfvide — likadant som det var förut! Hvad vill det då säga, att postmästaren kommer in och klagar, att han behöfver förhöjning af biträdesarfvodet och får det, när i själfva verket det biträde, som arbetar och som i det närmaste sköter postkontoret, icke får ett öre, ehuru poststyrelsen beviljat ökad anslag?

Ang.
befordringar
inom
poststaten.
(Forts.)

Herr von Friesen: Herr talman! Då jag särskildt deltog i behandlingen vid 1899 års riksdag af frågan om de kvinnliga post-expeditörernas aflöning, ber jag att nu få säga några ord. Jag kan nämligen icke i allo dela den uppfattning, som här af målsmannen för generalpoststyrelsen gjorts gällande. Kammaren behagade erinra sig, att Kungl. Maj:t då hade föreslagit en 3:dje lönegrad, afsedd särskildt för kvinnor. Riksdagen ansåg, och med skäl, att de löneförmåner, som i den graden voro förbehållna kvinnliga tjänstemän, vore alldeles för små. Riksdagen rädde bot för detta på två sätt, dels därigenom att Riksdagen höjde aflöningen i lägsta lönegraden, dels därigenom att Riksdagen inrättade en högre lönegrad, den 3:dje, så att det blef två lönegrader, den 3:dje och 4:de, afsedda för kvinnor. Lönerna i den af Riksdagen beslutade 4:de graden blefvo högre än i den af Kungl. Maj:t föreslagna 3:dje, och i följd däraf blefvo naturligtvis lönerna i den af Riksdagen beslutade 3:dje lönegraden ännu högre än dem som Kungl. Maj:t föreslagit i den 3:dje. Båda dessa lönegrader, det kan man finna af motiveringen, voro afsedda hufvudsakligen för kvinnor, men det skulle icke vara uteslutet, att äfven män skulle befordras till dem. *Däri* är jag fullkomligt ense med målsmannen för generalpoststyrelsen.

Att däremot, när det gällde befordran *inom* 3:dje och 4:de lönegraderna, att då män skulle hafva företräde framför kvinnor till den tredje, det tror jag att man icke kan läsa på något ställe i hvad som förekom den gången vid riksdagen, ej heller senare. Det har här åberopats af generalpoststyrelsen, sid. 13 i promemorian, att Riksdagen uttalat den grundsatsen, att manliga tjänstemän i regel skulle hafva högre aflöning än kvinnliga. Ja, det är mycket sant, och därför afsågos också dessa två lägre grader för kvinnor, då däremot, såsom nyss nämndes, de högre afsågos nästan uteslutande för män. Något längre ville Riksdagen emellertid ingalunda sträcka tillämpningen af sin grundsats. Jag vill fråga, om den icke har sin fulla tillämpning, när i 1:sta och 2:dra lönegraderna, i hvilka lönerna äro vida större, det är ofantligt mycket flera ordinarie tjänstemän än i 3:dje och 4:de lönegraderna, som äro afsedda för kvinnliga tjänstemän.

Såsom bekräftelse därpå anförde Riksdagen äfven, att ålders-

Ang.
befordringar
inom
poststaten.
(Forts.)

tilläggen i dessa grader gjordes mindre än ålderstilläggen i 1:sta och 2:dra lönegraderna.

Således, det är sant, att Riksdagen uttalade den grundsatsen, att manlig tjänsteman bör hafva större lön än kvinnlig tjänsteman, men Riksdagen har sagt *huru* den vill hafva den satsen tillämpad, nämligen sålunda, att ett stort antal högre aflönade platser äro förbehållna för män och ett mindre antal sämre aflönade för kvinnor. Jag kan däremot icke i hvad Riksdagen sagt finna något stöd för att kvinnliga posttjänstemän skulle eftersättas vid befordran *inom* 3:dje och 4:de lönegraderna.

Vidare anfördes ej. Kammaren biföll utskottets hemställan.

Som tiden nu var långt framskriden, beslöt kammaren på hemställan af herr talmannen att uppskjuta den vidare handläggningen af förevarande utlåtande till kl. 7 e. m., då detta sammanträde enligt utfärdadt anslag komme att fortsättas.

§ 10.

Upplästes ett till kammaren inkommet, så lydande läkarebetyg:

Att ledamoten af Riksdagens Andra Kammare herr Wilhelm Bengtsson, från Östbo härad i Jönköpings län, lider af akut njursjukdom (nephrit. acut.), på grund hvaraf han tills vidare är urståndsatt att deltaga i riksdagsarbetet, varder härmed på heder och samvete intygadt.

Vernamo den 23 februari 1905.

Joh. Ajander.
Leg.-Läkare.

§ 11.

På förslag af herr talmannen, som förmälde sig hafva om tiden för valen samrådt med Första Kammarens talman, beslöt kammaren att nästa onsdag den 1 mars företaga val af tjugufyra valmän för utseende af fullmäktige i riksbanken och riksgäldskontoret jämte suppleanter för bemålde fullmäktige äfvensom af sex suppleanter för dessa valmän.

Härefter åtskildes kammarens ledamöter kl. 4,1 e. m.

In fidem
Herman Palmgren.